

OBROU

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. IV.

Turč. Sv. Martin, 31. Decembra 1873.

Číslo 12.

Siroty.

Povešť z pospolitého života.

(Dokončenie.)

VII.

Slniečko sa zdvihlo ponad sňahom pokrytý jednotvárnny ruský kraj. Od východu ťahá sa nesmierna diaľ až po tichú našu dedinku — západne od tej počína sa nesmierny les. —

Povedal som, že tichá to dedinka. Jak nemiestny to výraz! Cintorín je tiché miesto, tam ležia jeho obyvatelia v tichosti a svornosti jedon pri druhom a každý je spokojný s piatou zemou. Ale i to najmizernejšie hniezdo, v ktorom ľudia sa osídlili, je stánkom nepokojov, je burácajúcim morom náruživosti, je krvavým poľom večného boja. Pod huňkou sedliaka bije to samé srdce, ktoré bije pod hebkou šatou veľkomeštana; vzdelanosť zakrúhli len formu, a rozbúrená náruživosť láme zakrúhlené formy práve tak, jako prosté mravy dedinárov.

V očividomom duševnom nepokoji prechodí sa Anija svojou izbou, ktorá poukazuje na sedliacku zámožnosť. Páper prvej sviečej

mladosti, znak to nevinnosti a detinnej mysle, ustúpily u nej a nechaly miesto dozrelej, povedomej pôvabnosti, ktorá demonickou kousi silou priťahuje, páli a ktorej nemožno odolať mužskému srdcu, keď ona svoje nápady s vytrvalosťou podujíma.

O chvíľu vtrhol dnu Pavlovič. Nedelní dlhý kontuch nedbale má ovesený na pleciah, bár vonku náramne mrzne.

Anija sa neobzrela.

„Čos prišiel Ivane? Nezakázala som ti za mnou sa vláčiť?“

I hodila rukou vlasy za šiju, i hladela von oblokom.

„Nemožno Anijo. Bôh buď s tebou. Bol som v kostole, modlil som sa — a Bôh mi zakázal“

VILIAM PAULINY-TÓTH.

Tvár Ivanova prezradzovala istú odhodlanosť. Anija neočakávajúc takúto silu u Ivana, obrátila sa k nemu a uprela jej veľké čierne oči naňho. Drsný úsmev pohrával jej pernamí.

„Čo tu teda hľadáš? Ivane, tys blázon. Chodz do kláštora a modli sa do smrti za svoju Marylu.“

Pohľad a slová tieto pomiatly celkom ubohého Ivana. Stal sa opäť deckom a nevľádnym nástrojom v rukách Anijiných.

Zbladol a stál nepohnute jako socha. Anija robila, jako by bola sama. Nôfac tichúčko veselú pieseňku, išla k zrkadlu a shodila zo šije strakatú šatku. Biely krk a krásnu tvár ukazovalo jej verné zrkadlo.

S úsmevom hľadela doňho Anija a sporadovala si vlasy. Stala a poloskokom opustila izbu. Z kuchyne ozýval sa jej zvučný hlas a smiech, o chvíľku išla do komory. Závora z vniutra pripravená zaprašala za ňou.

Ivan prebral sa zo svojho sna; pokrýl dlanami tvár a veľké slzy vyronili sa mu z očí. Krása ženy tejto omámila ho úplne.

Vyšiel za Molodeckou a chcel do komory, dvere boly zamknuté. Trasavým prstom zaklopal — nikto sa mu neohlásil. Srdceolomným hlasom prosil Aniju, aby ho pustila len na jedno slovo. Všetko darmo. Anija otvorila oblok a veselo štebotala s okoloidúcimi. Náruživosťou a bôlom tepaný oprel sa mocným plecóm do dvier, aby jich vyvážil, boly ale tak pevné, tak neodolateľné jako srdce Molodeckej.

VIII.

Vazil Pavlovič stlka a strúha v šope. Jakysi divný nepokoj ovládal srdce dobrosrdečného a rozvážneho mužika.¹⁾ Lúto mu Ivana a jeho drobných detí. A táto lútosť, tento prirodzený vplyv neskazeného srdca mrzí ho, lebo mu nič protivnejšieho, jako keď ľudia vravia, že je mákkého srdca. Celý Vazil je vrodenný cit a je človek primého dobráckeho rázu, jaký často nachádzame u Slovanov.

Dohotovil rebrinu, zavesil kresleslá na klíny a vošiel do izby. Tam nadája jeho žienka svojho najmladšieho syna. Len tak bokom zaškúľil na ženičku, okolo srdca mu je tak ľahko, tak slastne, i ďakuje Bohu, že ho požehnal tým zriedkavým šťastím, že má tak milú, dobrú ženušku a hodné zdravé deti.

„Idem do hory stará, prichystaj čaj — vonku je zima,“ riekol Vazil.

¹⁾ Nevoľník ruský, sedliak.

„Práve preto nechodz, už je popoludni a deň krátky,“ prosí ho ona. Vazil nechce byť baba, ačkoľvek by jej vôľu vyplnil, no vzal sekeru a píľku, i odišiel.

„Tys dobrá duša, Vazile, tys moje blaho na tejto zemi,“ vzdychla si dobrá ženička, milým pozorom sprevádzajúc neposlušného manžela.

Nazrime k Ivanovi.

Ivan sa šmotrná po maštali a kŕmi kone. I on sa nekam sberá. Najstarší synček shadzuje mu seno z pôdy a veselo si pri tom spieva.

„Čo naveky blačíš,“ ozval sa Ivan a pozrel naňho tak zamračeno, že chlapec zatichol.

Ivan priaha do saní a prikrýva kone kobercami, aby sa neprestydly.

„Ivane, dovedz Gregora a Marylku, pôjdeme na drevo; ja budem rúbať a vy mi pomôžete pri nakladaní,“ riekol k chlapcovi.

Malý Ivan vyskočil od radosti, bo si pomyslel na veselú sanicu. O chvíľu sedela celá rodinka na saňach. Dobré kone letia sťa šarkani hladkým dobre smrznutým sňahom tam k tomu lesu, za ktorého dialnou zelenosťou deti túžievaly, sediac na prahu chalúčky. Teraz nezelenajú sa tie štíhle majestátne stromy; každá jich perutka je olemovaná iskriwym mrazom, tak že vyzerajú staby boly z alabastru vytesané — tak mŕtvo, tak nepohnute stojá. Sňah len tak praští pod saniami, letiacimi úzkou horskou cestou. Po oboch bokoch krovie a stromy pokryté sú sňahom, a len niektoré pne černejú sa kde tu. Úplná tichosť panuje; len hrkalkami vybürená vrana tu i tu sa schytí na krydla. sraziac kúsky sňahu, ktorý sa dolu sype.

„Kam tak ďaleko ideme apuško?“ pýta sa Ivanko, skovávajúc do rukávov premrznuté prstoky.

„Milostivé panstvo zakázalo v blízkosti dediny drevo rúbať,“ odpovedal neutrlo otec Ivan a šibol do koní. Tie sa rozleteli jako besné, a stromy a krovie po bokoch cesty len tak zplývajú pred očami v bielu nazpät utekajúcu hmotu. Za pol hodiny zvrchol sa Ivan na lavo a uhaňal maninou po úbočine, zvláštnou zručnosťou vyhýbajúc stromom a pňom. V malom úbočí zastal, složil detí zo saní a

počal rúbať. Defurence snášaly na hromadu. Gregor sa žaluje, že mu zima.

„Neboj sa Gregorko, urobím ti ohniček,“ tešil chlapca otec a o chvíľku plápolal veselý ohniček, roztápajúc dokola sňah. Deti majú z toho veľkú radosť a prikladajú halúzky naň.

„Ivane,“ počal otec hľadiac na bok, „tu ma počkajte, idem tu na blízko štiepať bukové siahovice. Pomali prikladaj, aby vám ohník nevyhasol.“

I vyskočil na sane a šlahol bičom do koní. Zahybujúc za húštinu, obzrel sa na svoje deti . . . Jak sú učupené pri ohníku. Ivanko šturchá do uhlia dreveným kutáčom a Marylka skováva nožičky do sukienky vystierajúcej červené prstočky proti ohňu.

„Hjó,“ zavreštal Ivan mocným, zúfalým hlasom a cvendzanie hrkalôk na konských chomútoch pripravených, čím dial, tým slabšie sa ozýva — až konečne v dialke zanikne . . .

Plameň veselo bľoče, Ivanko pomali prikladá. —

„Vidíš, vidíš Marylka tam toho zajačka, jako strihá ušama, a zvedavo na nás hľadí,“ hovoril Ivanko, prstom na ušiaka ukazujúc. Marylka sa smeje zvedavému zajačkovi, Gregor ho chce chytiť a domov doviešť. Jako sa pohol, už zajac ztrepotal zadnými behami a tamten, len sa tak sňah za nim prášil.

„Ivanko, a nenie zajačkovi zima bez ohnička?“ pýta sa Marylka.

„O nie, on má teplý kožušek na sebe, a je zvyklý na zimu,“ poučuje starší brat sestričku.

Čo jiedáva zajačok, keď nieto trávičky a len sňahu?“ pýta sa Gregorko.

Obhryzuje kôrky zo stromov Gregorko; však vieš, že strýčko Vazil slamou obmotáva stromy v záhumenici, aby mu zajaci kôrku z nich neobhrýzli.“

Gregor nemôže pochopiť, jako môže byť strýčko Vazil tak ukrutným a odobierať zajačkom potravu.

Ivan hádže na oheň narúbané klocky. Zásoba dreva pomali mizne a hora počína sa obliekať do šerého podvečernjšieho závoja. Sichravý vetrik povieva.

Ivanko je neobyčajne vážny a tichý, bár sa tu i tu obzerá po hore, ale len tak, aby ho brat a sestra nezpozorovali. Prichádzajú mu na pamäť rozprávky o vlkolakoch, ktorí majú vo zvyku zablúdené deti nemilosrdne zjiedať. Už bol niekoľkokrát zjašeno pozrel na tamtú húštavu, keď cez ňu práve teraz zburéný vetor tuhšie povial. Už sa mu malovalo v mladej fantazii, staby dve suché, drápami ozbrojené ruky rozdelovaly húštinu, za ktorou sa belela šedivá brada a blýskaly veľké okále.

Marylka dala sa do plaču.

„Čo plačeš dušička, či ti zima?“ pýta sa útle Ivanko sestričky a starosť nad ňou zapúdila mu strašlivé hry mladej obrazotvornosti. —

„Zima mi nenie, ale kde apo, kde apo?“ a ďalšie slová pretrhol jej usedavý plač. Ustočká nakrivila a z malých očiek sypaly sa po červenej tváričke hojné slzy.

„Neboj sa Marylko, apuško hneď prijde a potom pôjdeme domov na našich koničkoch. Ale poď sem, ku mne, bližej k ohňu, tak, len sem ku mne, tam sa na teba dým ženie.“

Ivanko odniesol Marylku na druhú stranu, vetor duní horou a berie zo stromov na halúzkach nasedaný mráz, tak že o chvíľku šatočky detí pokryté boly sňahom. Marylka tíško, ale usedave plače a tečúce slzy ju chladia po líčkach. Malý Gregor vidiac plakať sestričku, nasleduje ju úplne, ba ešte srdcopolomnejšie fňuká, bars nevie prečo.

Už počína i Ivanovi byť úzko. Oheň pomali vyháša a zásoba narúbaného haluzia sa minula. Uplné šero panuje v hore. Vietor fúkne a schytiac zo stromu chomáč sňahu, hodí ho Ivankovi do tvári. Ivanko ide kus v tú stranu, zkade odbehly otcove sane, ale stopa zaviata. — Chce ďalej v tú stranu, ale Gregor a Marylka sa za každým krokom, ktorý ďalej od nich spraví, rozkričia a volajú bratříčka nazad. Pomedzi ratolesti stromov vidno tmavé oblaky po nebi sa honiť, len tu i tu sa ukáže belasá obloha — už i s hviezdami.

Oheň zplane ešte raz do výšky a roznieti tisícero pestrobarevných iskier v sňahu a na to shasne. Šero premenilo sa vo tmú.

„Apuško, apuško,“ vykrične Ivan mocným zúfalým hlasom a vyrútili sa mu dlho sdržované a dusené slzy strachu. Okolo srdiečka mu bolo tak úzko, tak teskno — do rozpuknutia.

„Ivanko, zima mi,“ drkoce zúbkami Marylka a malý Gregor to za ňou opakuje.

„Poď sem Marylko, i ty Gregorko, sem sa ku mne pritúlte, ja mám dobrý, teplý konušek. Defurence poslúchly jako kuriatka a Ivanko prikryl jedným krýdlom svojho konuška Marylku, ktorá sa mu chytila útlymi ramienkami okolo pása a položila hlavičku na jeho prse, druhým Gregorka, ktorý sa so složenými ručičkami k bratříčkovi túlil. Málo hrejúce uhlie zahášal čím dial, tým viac vetrom metaný sneh. Ivan zapudzoval častými výkrikami sebe, i ostatným strach, mysliac, že jich otec nemôže najst. I Marylka s Gregorkom volajú, a hlásky jejich plačom a kvílbou premiešané, roznáša zasnaženou horou sichravy vetor.

Deti pospaly v plači

IX.

Vazil myslí na svoju dobrú ženu, pilnú a uprimnú dušu a nevdojak prišla mu na um Anija. — Zrýchľil kroky, jakoby chcel utiecť pred vlastnými myšlienkami.

Tuho kráča, až zrazu zbadá, že zašiel o mnoho ďalej do hory, jako si bol pred seba vzal. —

„Ej či sa to vzal, už keď som tu, pozrem na Plaňave tie siahly, čo som bol pred týždňom narubal, pritnem ešte niekoľko kúskov a moja stará bude mať radosť, keď najde rozhojnenú prácu, pri ktorej mi tak pilno pomáhala. —

Čerstvým krokom kráčal na pred. Bol na mieste. Chytil sa čerstvo do práce. Žilnaté rameno, ostrá sekera a píłka mnoho urobí za niekoľko hodín. Triesky len tak frkaly a zvuky pádnej sekery ozývaly sa horou. Ani nezbadal, keď počalo mrkať.

S úľubou pozrel na vykonanú prácu, zavavesil sekeru na ľavé rameno, píčku vzal pod pazuchu a poberal sa domov.

Vetor šumel úžasne horou a po nebi sa vialy šeré oblaky, len málo kedy dopustiac,

aby sa nektorá hviezdička slabým kmitom poďívať mohla na zmrtvenú zem.

O chvíľku už nebolo znať cesty, biely sneh ju zaroval.

Zavial vietor a k Vazilovmu najväčšiemu ustrnutiu doniesol mu k sluchu jakýsi kvilný hlas. Zastane, počúva, všetko ticho; len ratolesti šumia v zimnom vetre. Sotva urobil päť krokov, zase sa mu zdá, že čuje ten samý hlas a to ešte zreteľnejšie. I zas počuje zreteľné volanie Bože, to tenký, to známy hlas!

I hneď pohlol sa v tú stranu, zkadial sa kvilba ozývala. Tu mu napadne, čo slýchal o Rusáľkach lesných a o Vilách. Mráz prebehol dobrému Vazilovi po chrbte. Z hústin hladely naňho veľké okále tmy a bielymi obrvami zmurkaly naňho. Vietor šumel desné melodie, ba i to nebo pokrylo sa oblakami a zamračeno hľadelo na zem.

„Apuško, apuško,“ ozývalo sa zreteľne z tej samej strany.

„Bože, práve jako by to bol hlas malého Ivana,“ zkríkol Vazil a bez rozmyslenia poskočil napred, poručiac sa Bohu. Vietor fúkol, rozkolísal konáre stromu, z ktorých jeden šlahol Vazila po hlave a strhol mu čapicu; do vlasov mu napršalo snehu, a horúce čelo ochladilo sa mu. Nalakaný Vazil zjašeno sa obzrel, či ho od zadku nechytá dajaká Vila a zastavil sa. Veď to Rusáľky zvykly napodobniť hlas ženy, milej, rodičov lebo detí!

Prežehnal sa krížom svätým, zodvihol zasnaženú čapicu a hnal sa k domovu.

„Apuško, apuško,“ ozývalo sa čím dial tým slabšie hrôzypnou horou, vietor zavial z protívnej strany, volanie umĺklo a stromy sa rozšumely.

Keď sa blížil k chalúpke svojho brata, tratil sa strach, ale zas kýsi nepokoj opanoval jeho dušu. Prijdúc pred Ivanov dom, zbadal, že sa tento von oblokom díva.

„Dobrý večer Ivane, nenie ti zima takto von hľadieť?“

„Nenie zima, Vazile; mne tak teplo . . . pravda, niet na zamrznutie oj jak miľo, jak lahodno,“ a divný chechot pretrhol mu ďalšiu reč.

Vazil sa hneval, že si robí žarty s ním teraz, keď tak málo na žart naladený bol.

„Čo robia defurence?“

„Oj tie buvičkajú na peci, zdravé sú a čerstvé; chcem s nimi zajtrá k tetke pre lepšiu opateru.“

Vazilovi odľahlo od srdca a tešil sa, že ušiel nebezpečenstvu, ktoré mu hrozilo v hore. Doma našiel ženičku vyšívaf; čakala ho s chutnou večerou.

X.

Anija Molodecká oblieka sa do svojích najbohatších sviatočných šiat. Dnes je Božia nedela, i niet divu, že so zvláštnou úľubou a pilnosťou hľadí vyzdvihnúť prirodzenú krásu jej bujarého tela. Ale jej tvár, tá jej tvár je bladá, skoro priezračnou by sa mohla pomenovať. Tie stužky belasé a červené jak milo pristanú k jej tvári, k jej veľkým očam. Jak krásna, jak nebezpečná je táto žena!

Ivan vstupuje do izby. Tvár Anije obľiala sa divokým rumencom a milostný úsmev sadol na jej ústa.

Ivanovi visia vlasy neporiadne do čela, ktorého vrásky nie sú v stave zakryť.

V očiach Anije tlie jakási otázka. Stojí nepohnute, sťa by čakala na dajakú zvest. Žena táto je z čerta a z anjela složená!

Ivan niet v stave jej do očí pozreť.

„Anijo,“ zasepce, oprúc zraky o zem, „Anijo, už nemám detí . . .“

Klesne na lesknúcu sa lavicu, v prsiach mu chrchle, dych sa mu kráti.

Anija priskočila k nemu a vreľým objatím tiskne jeho hlavu na svoje prse. Vreľé bozky tlačí mu na čelo a máča ho horúcimi slzami, milo hladká rukami jeho zvráskanú tvár, sporaduje jeho rozčúchané vlasy.

„Ivane, tys ošedivel,“ zkríkne silným zvonivým hlasom a tým viac ho celuje, tým tuhšie ho tiskne na vlniace sa prsia.

„Pätnásť rokov, Ivane môj, je dlhý, trapný čas, čo po tomto objatí túžim. Pätnásť rokov, pätnásť pekelných večností! Vieš, čo to znamená, Ivane môj? Kto čítal boľastné slzy hanobne opovrhnutej, ale za to nevyslovne milujúcej ženy? Kto ma lutoval, keď som vlastnými nechtami driapala tieto

slzy, abych telesným bôlom ohlušila nesmierne bôle duševnie?! Vtedy sa smiala Maryla, a objímala zakliatými ramenami teba, teba . . . môj poklad, môj svet, moje všetko! Keď som do studených hrúd sviežo nasypanej mohlly zaslzenú tvár tlačila, keď som pochovaf chcela moje mladé oči, ktoré teba uzrely a ktoré sa len uslzené na teba poďívať smely. Kto vtedy výskal, posmechy zo mňa strojil, kto ma menoval žobráčkou a so sveta sbehlou dievčicou? Ona to bola -- Maryla. Na priadkach hodila mi vreteno do tvári, tu mám znak na čele, čo ma voždy na pomstu upomína! Krev sa mi liala po tvári, pomiešaná horkými slzami -- a z izby sa ozývalo rozpustilé chechotanie -- nado mnou biednicou! Smiala sa mi Maryla a objímala teba, teba môj poklad, môj svet, moje všetko! Nebudz smutný, Ivane, preč tie vrásky! Či ťa neblaží nesmierna lúbošť Anije? Čože chybí nám dvom? Mám peniaze, ta preč pôjdeme, kde nás ľudia neznajú a kde nás nič upomínať nebude na tento dosavádny trapný sen . . .“

Oči Anije polialy sa slzami. Trasavým hlasom vravela ďalej, krčovitě tlačiac Ivanove ruky na dmúce sa niadra:

„Veď je to len sen, Ivane môj, ktorý na mojích a tvojích prsach balvánovou farchou ležal. Ztratil sa a my žiť budeme nový šťastný život. Kúpime domček tam na juhu a Anija ťa bude opatrovať celou vreľou odanostou svojej nekonečnej lásky!“

„Anijo, ja som zločinec,“ šoptal zlomeným hlasom Ivan.

Anija vyskočila z lavice, postavila sa pred Ivana, tvár sa jej zrumenila a z očí jej šľahajú desné plamene.

„Tuk sa odmeňuje pätnásťročnia verná lúbošť? Ty ostávaš chladným, zasmužilým, keď ťa objíma Anija! Či vieš, čo som vytrpela a podujala, aby sme prišli k súdenému nám spojeniu? Ha, tys baba, tys nevdačnik, podlý padúch; tys lhal, keď si mi žvatlal o láske . . .“

„Anijo,“ pretrhol ju Ivan, boľastne na ňu pozrúc.

„Vieš, že som bola prinútená podať pred oltárom ruku Molodeckému, ktorý ma milo-

val do zbláznenia a vzýval sťa modlu? Snad sa lubovolne zavraždil našej láske a odišiel nám z cesty ta, zkadial sa nikdy nevráti? Vieš, čo má na duši Anija pre teba, ty nevďačník! Vieš, čo urobila táto, predtým tak nevinná ruka, len aby raz hladkať mohla tvoje kadere? Srdce sa mi pukalo, keď som mu naliala jedu do polievky. Nad lútosťou a svedomím víťazila láska! Prečo si zhorel? Nebols doma a žena tvoja ležala nevládne na lôžku! Vazil ju vyniesol z horiaceho domu na prekliatych ramenách. Kto položil lúč do tvojej strechy, aby zhubil tvoj majetok a tvoju nehodnú ženu? Dobré . . . či vidíš túto hračku?“

I vytiahla s kasničky striebrom okutú pištol a položila jej ústie k srdcu svojmu.

„Jedno nevďačné slovo — a Anija vála sa pred tebou vo svojej krvi!“

Anija stála v majestátnej svojej postave pred Ivanom sťa dákysí zlý duch — jej oko planulo, prse sa jej búrlivo dmuly.

Ivan vyskočil a objal Aniju so šialenou divokosťou!

Ludské duše sa sretajú a priatelia v dobrom, a ľudské duše vstupujú do pokrevnosti spoločníctvom hriechu, diabolstva!

XI.

Zvonila do kostola.

Vazil ubiera sa do chrámu s modliacou knižkou pod pazuchou. Príjdúc pred bratov dom, zastane a vníde dnu. Ivana našiel samého.

„Či nepôjdeš do kostola, Ivane? Už odzvonili.“

„Nepôjdem. Bolí ma hlava. Nemôhol som spať. Prichádzam z cesty.“

„A kde máš defurence?“

Ivan hodil oči do kúta.

„Veď práve! Zaviezol som jích tetke do Borotína. Som sám, neviem jích ošatriť.“

„Tos' múdre urobil, Ivane. Sestra je dobrá, milá duša, to jím i tak druhá matka. No s Bohom!“

V kostole modlil sa Vazil vrúčne. Príjdúc domov, nemal žiadneho pokoja. Zapriahol do saní a šiel do Borotína, bár sa žienka s ním dohadovala, že nectí nedeľu a hnevá

Boha. On túžil po Ivanových deťoch, a chcel vidieť, ako jím bude u sestry.

Hrôzou mu vlasy dúbkom stávaly, keď počul od sestry, že Ivana už od dvoch mesiacov nevidela. Mocná predtucha sa vzбудila v ňom!

Nepovedal ani slova a vrátil sa domov, Hnal kone uprkom len sa z nich tak kúrilo. Pred Ivanovým domom zastal a zkočil zo saní.

„Ivane, kde sú ti deti? Tys luhal, v Borotíne niet nikoho!“

Ivan divoko pozrel na brata, až tohoto mráz prešiel.

„Čo ťa do mojích detí? Sú v gubernskom meste. Staraj sa o svoje!“

Vazil bol presvedčený, že i toto udanie je lož.

„Ivane, pre Boha, kde máš deti?“ zkríkol zúfale Vazil a oči sa mu hrôzou vypúlily. „Pozri mi do očí — hovor pravdu!“

Ivan sa zachechtal a obrátil sa mu chrbtom! V malom zrkadielku uzrel Vazil jeho tvár. Jak bladá, jak zhyzdená bola ona!

Vazil vyšiel von, na prahu búšil sa do ženskej postavy, ktorá práve vstupovala. Pred dušou jeho počalo sa brieždiť. Bola to Anija!

Na druhý deň za včas rána zapriahol do saní a predtiahol pred dom starejšieho.

„Strýčko, vezmite bundu a podte so mnou.“

Starejší zakašlal, trasavými rukami obliekol kožuch a oba sadli do saní.

„Čo sa stalo, Vazile; tys veľmi rozjatrený.“

Mal som zlý sen, baťko! Vy budete svedkom, jestli Bôh dopustil nešťastie!“

Kone sa hnaly v tú stranu, kde predvčerom počul Vazil volanie o pomoc.

Tam pri vyhorenom a z čiastky sňahom zaviatom vatrisku, sedeli učupené tri defurence. Marylka držala Ivanka objatého okolo drieku pod kožuškom, taktiež z druhej strany Gregorko a Ivanko starostlive pokrýval oboch krydlami svojho kontuška. Sedeli tichučko bez hlasu, bez pohnutia . . .

Dušičky jích vyrval ukrutný mráz z útlych údov; no nemohol zrušiť stopy útlej pokrevnej lásky, ktorá so sebazaprením chcela ratovať život súrodých.

Vazil zostal stáť sťa prikovaný opodial, z očí sa mu vyrútily slzy a tiekly voľným tokom barnavými rysami jeho tváre. On spamätal sa i chcel ukryť pred starejším tento znak citlivosti. Keď videl, že cudzí tento človek klakol k mrtvolám a položiac starobou traslavé ruky na jích stuhnuté hlávky, blahodaryl, bil sa v prse a modlil sa za jích nevinné dušičky. I on položil na bok nemiestnú hanobnosť a plakal hlasite, usedave.

Starejší preriekol:

„Ludia prestali slúžiť Bohu a premenili sa na dravé zvery! Na čos' dal, Bože, dožiť starým očiam mojím tohoto hrozného pohľadu! Váš otec nechal vás v obeť zhubnému mrazu, a vy ste neprestali dúfať v neho. Pokým vám ústa neonemely na večnosť, volali ste jeho meno. Ivanko môj, ty zakrývaš tak starostlivo sestričku a bračoka — bars

ti samému na prsíčká mrazivý výchor fučí!“
Veľké slzy sa mu ronily bielou tvárou.

Vazil sa zпамätal, prežehnal sa a riekol:

„Pravdu si hovoril, drahý Spasiteľu, maličkých je kráľovstvo nebeské!“

Mrtvoly položili na sane a hnali rýchlo domov.

XII.

Až poslal smie pësia líčiť udalosti tieto bez toho, žeby urazila cit a večné zákony dobra a krásy. Náruživostami zmietaná svoditeľkyňa a nešťastný svedenec nenáležia od tohto času do poviestky básnika, lež pod prísnu ruku pomstiacej spraviednosti.

Kto zazlie básnikovi, že našiel v útlom mladuškom srdci obrovské sebazaprenie? Kto mu zazlie, keď zavolá s poctivým Vazilom Pavlovičom:

„Maličkých je kráľovstvo nebeské!“

Vajanský.

P i e r k o.

Na doline lalija
Radostne sa rozvíja,
Anička k nej chodieva,
Každý deň ju polieva.

Keď ju večer poliala,
Na šuhajka volala:
Kde si milý, či čuješ?
Či ma verne miluješ?

Šuhajčok zlatovlas
Už si zabudol na nás,
Nechodievaš viacej k nám,
A ja ťa tak rada mám.

Darmo milá sa klaješ,
Že ma verne miluješ,
Oklam toho kto sa dá,
Kto tvú faleš nezbadá!

Kebych ja tú lásku mal,
Jak ja som ťa miloval,
Skala by sa prebrala —
A ty si ma klamala.

Budeš dávať perečko,
Ale marne je všetko,
Ja perečiek ver dost mám,
Najkrajšie si vyberám.

Mám na výber vytrčpán,
Rozmarín a tulipán,
Len jedon kvet z verných rúk
Postavím si za klobúk.

Idem, idem, preč idem,
Už viacej k vám neprijdem,
Ďaleká má cestička, —
Dobre sa maj Anička.

Janko Král.

Výlet z viedeňskej svetovej výstavy na Semering.

(Dokončenie.)

Od *Viedeňského Nového Mesta* ideme pustou, kamenistou a zakrnelým borovým lesom pokrytou rovinou, i spiechame k upätiu nebetyčných Alp, ktoré v pozadí jako vznešená dekorácia z tejto púšte majestaticky vystupujú. Vznešenosť krajinky tejto, kraj obrazu tohto čarokrásneho, zvyšuje nedohľadná táto pustota, ktorou letíme a ktorú ľud právom nazval „Polom kameňným.“ Národ je tu usilovný, pracovitý jako náš slovenský, lebo obývajúc osady „poľa kameňného“ živí sa tým, čo mu Božia príroda poskytuje, vyrábaním „smrčinovej“ smoly. Borovice nadrežú sa, keď najbujnejšie rastú, smola sa vyčerpá a odváža na trh, jako u nás zbožia a zemiaky. Roľník na „poli kameňnom“ seje bôry miesto obilia a tak sa živí, jako môže. V pravo v úzadí borovej hory rozkladajú sa podivné načervenasť vápenisté bralá, ktoré ľud nazýva „Rothe Wand,“ porastlé jedlinou a dúbavinou. Dolina sa úži, vršky sblížujú sa z oboch strán. V lavo máme pohorie nad potokom Leithou, na ňom starobylé zámky „Eichbühl“, „Litten“ a „Lowenstein,“ romantickú partiu bralovú „Türkensturzu“, osadu Frohsdorf, kde známy kandidát kráľovskej koruny francúzskej gróf Chambord vo vyhnanstve žije. Napravo nám leží osada či mestečko Neunkirchen. Krajinka bere na seba odrazu celkom novú tvárnosť, vždy pristupujú z oboch strán vršky bližej k sebe, na ktorých bujne rastú duby i jedle. Ľud je tu veselší jako na „poli kameňnom,“ lúky zelenajú sa čerstvo, obilie je bujné. Začína žatva. Sme pri stanici Ternitz. Otvára sa dolina „Stixensteinerthal“-u, kde sa žriedla „Kaiserbrunnu“ a „Stixensteinu“ spojujú a spoločne spomenutým vodovodom do Viedne tečú, aby tamojšie obyvateľstvo alpskou vodou občerstvovaly. V osade Ternitz sú železné hámre. Na poli pracuje usilovný ľud; žne sa žito, raž, ovos. Snopky kladú do kôpok, nie do krížov, jako u nás. Štyri snopky obrátené sú hore klasmi, piaty jich prikrýva obrátený súc kolmo na tej „pyramide“ dolu

klasmi, jako to u nás s konopami robia. Snopy sú malé, asi $\frac{1}{3}$ nášho. Blížime sa zelenými trávnikami, ktorými znamenitá hradská popri železničnej trati sa hadí, k stanici Pottschach. Dolinka sa úži. V lavo máme na strmej skale, jako na stráži do romantického sveta Alp, strmiaci zámok „Wartenstein,“ v pravo vinice. V niekoľko minútach vchádzame na stanicu Gloggnitz.

Sme na nádraží. V pravo máme strmé vrchy, úpätie bájočných Alp, na strmých stráňach vidím vinohrady, nad nimi jedľové lesy. Možno-li si väčšiu protivu vybájiť? V lavo rozkladá sa úhladná, priemyslná, podobná nektorému väčšiemu hornouhorskému mestu, osada Gloggnitz, na úpätí vrchov nad osadou vystupuje zo stromovia utešené stavisko, podobné koburgovskému kaštielu vo Sv. Antole; bol to nekdý kláštor Benediktínov, teraz je tam kostôl, fara a škola. Osada otočená je zahradami. Celý zástup čisto oblečených dievčienec obklopuje náš vlak, ktoré vodu, ktoré alpské jahody ponúkajú v všetkých možných moduláciach hlasu: „Schaffens Eadbea“ (Erbeere) . . . „Früsch Wassa“ (Frisches Wasser) atď. Jahody sú korenisté, no mne sa zdajú naše tatranské lepšie; voda je studená, dobrá, hodná tie dva krajiaciare, ktoré Nemkyňa za jedon pochár pýta. Prvýraz napil som sa chutne vody, čo som naše Tatry opustil.

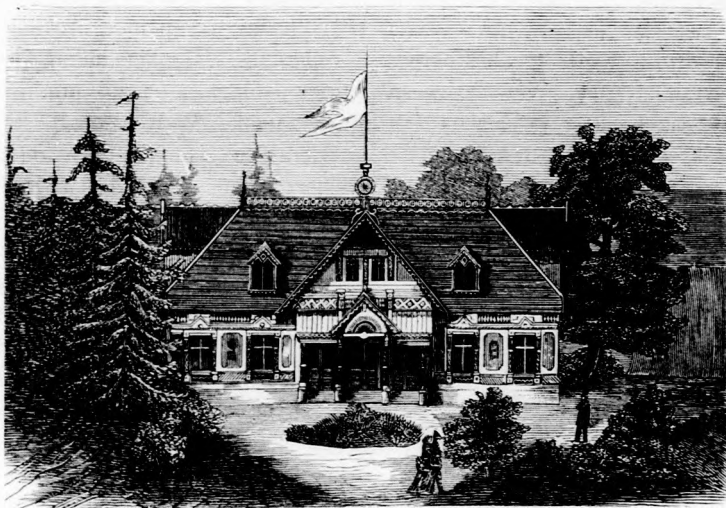
Sme u päty Alp.

Od Gloggnitz-u skrúca sa železničná trať hore, parní stroj počína prudko pracovať vchádzajú do vznešených krajov, i pri najväčšej júliovej sparnosti, osnažených Alp. Výhľad na nebetyčné vrcholce Alp je utešený, špatnokrásny, ohromujúci. Velkolepé sú to rozhlady: jako dráha postupuje, vždy sa menia. Ztadeto začína sa najinteresantnejšia partia trati semeringovej, a keď sa vlak od stanice vzdialil, obracia sa do „Schwarzthal“-u, i letíme popri chýrnej fabrike „Schlöglmühlskej,“ v ktorej po celý čas trvania Rakúska všetek papier na bankovky a státovky, na

reskripty a manifesty, na „Wiener Zeitung“ a podobné veci sa dorába. Veldielňa táto pohltila milliony, stát jako všade draho zaplatil svoju chlubu, že aspoň na svojom papieri tlačí svoje — peniaze. Kyne nám trojhľavý „Semering“ s družnou „Rax-Alpou“. Ostrými zahybami po príkrych skalných stenách a stráňach vinie a hadí sa trať k nebotyčným výšinám. Zahýbame popri hradskej po smelom dráhovode (viadukte, ktorý je 120 siah dlhý a 13 siah vysoký a má 5 veľkých a 8 malých oblukov) prez potok „Schwarza.“

lahko okolo srdca, jako v kostole po kajúcej skrúsenej modlitbe!

Payerbach je utešená osada. Leží v rozkošnej krajinke na potoku „Schwarza“ i opiera sa chrbátom o stráne Alp, ktorými postupuje nahor dráha železničná. Na stráňach tých rozkladajú sa dobre sporiadané stromové sady a z nich usmievajú sa nám v úsrety úhladné letohrádky. Kebych bol miláčkom Plutona, kúpil bych si tamtú villu, i tu bych býval v týchto krásach Božej prírody, tu bych snil o budúcej sláve môjho národa. Vlak baví sa za viac minút na sta-

SVETOVÁ VÝSTAVA VO VIEDNI. VIII. RUSKÁ KRČMA.

V údolí „Reichenauenthal“-e objímajú bujné nivy a pažite malebné osady, sniečko zamilovalo sa do šumiacich hájov v tejto rozkošnej krajinke a tam ďaleko, vysoko v hmle oblakov blyští sa na Alpách večný, jako páper biely, sneh. V krajinke tejto je život, tak jarný, tak bujarý, tak živý a — na neďalekých, nad krajinkou strmiacich Alpách drieme ladová smrť. Tu máte obraz — ľudského života! Pocítil som podobný cit jako nedávno, keď som kráčal so smútiacim pohrabným sprievodom i posretli sme hulákajúcích a tancujúcich svatobníkov. Tu bujarý život a pri ňom tak blízko ladová smrť, dve to najväčšie protivy, dva najzatejšie nepriatelia tak blízko, tak hrozivo jedon pri druhom. — A preca je človekovi v tejto krajinke tak milo, tak voľno, tak blažene, tak

nici Payerbachskej. Dievčence ponúkajú za šesták kytky útlej alpskej bielej „ruže“ (Gnaphalium leontopodon, Edelweiss). Kúpili sme si so súdruhom po kytke, i zastrčili sme si jích za klobúky, aby nás svet poznal, že sme alpski turisti. V nádraží tejto stanice je hostinec s dobrým pivom a jaknáhle sa vlak zastavil, oznamujú ti „gemüthliche“ Viedeňčania, že tu dobré pivo. Všetko počne sa strkať, od vozňov beží to všetko na zlomkrky prúdom tak divým, že to nemožno opísať. Ani židia, keď jim Mojžiš na pustatine divotvorným prúdom otvoril žriedlo čerstvej vody zo skaly, neponáhľali smäd svoj tak divo uhasiť, jako táto skupenina všetkých temer národov zeme. Všetci zdali sa byť jedným telom i jednou dušou. V boksovaní vyznačili sa najviac Vie-

deňčania. V hostinci roznášajú sklepníci pivo; ale ten spôsob, jakým ho roznášajú a jakým každý domáha sa k pivu, tú trmavrmu, to šumenie a hučanie hlasov vo všetkých možných variáciach, to volanie, kričanie, hulákanie, prepletanie sa, strkanie, — to opísať nemožno. Je to kus Dantovho pekla. Takto posilnení, dostrkaní sedáme zase do vozňa, ktorý s nami stúpa vždy vyššie a vyššie a tu počína už prevládať ráz kraju alpského; veď stanica táto leží už 1512' nad hladinou morskou. Mohutný „Šnažiak“ (Schneeberg, 7080' vysoký) vyčnieva tu už blízko zo skupeniny alpských velikánov, ďalej Alpa „Grün-schacherova“ (5490'), „Preinerova“ (5980'), „Rax“ (6340') družia sa k tomuto obrovi. Mráz vanie z vysokej Alpy. Vlak sa nesie vyššie a vyššie, jakoby dostával krydla a ja cítim, i vidím jak krajinky so svojimi osadami drobnejú a tratia sa podomnou.

Utešený je pohľad nazad.

Vysočinné bralá z oboch strán, porastlé bukovinou, dúbračinou a jedlinou, objavujú sa v blízkosti a šerej dialke. I tu na úbočínach je zatva. Profajšie vrchy sú majestatné. Vlak stúpa ustavične hore voľným krydlom orla, a hory ukazujú nám svoje skrytosti, svoje posvätné tíšiny, svoju domácnosť, svoju pannenskú svätinu. Hladím k ozorným balvám skál, v jích priepaste jako na vrážky milej tvári matičkinej, pozorám na bujný lesy v blúznivé jích šero, hladím v doliny na srieborné hadiace sa vlnky alpských potokov, v jích penivý lesk: i celý som bez seba od radosti, rozkoše, voľnosti, jako keď zahladel som sa nekdy z ozorných brál rodinného Sytna snivým okom na širu drahú slovenskú dial, keď žit som začal činne môjmu drahému národu.

Vyššie dráhovodu Payerbachského nastupuje tea interesantný moment, kde na profajšej strane doliny skoro tou istou cestou vlak ide, ktorou sme prišli a pri zvrtnutí sa pri hostinci „Poleros“, zjavujú sa oku môjmu tie isté obrazy, ktoré som pred tým videl. Ztadeto začína sa dráha veľmi vinúť a veľmi strmo stúpať, v pomere 1 : 40. I le-tíme cez dráhovod „Payerbachský“ (32° dlhý,

8° vysoký), „Kübenský“ (22° dlhý, 9° vys.), „Pekelný“ (43° dlhý, 15° vysoký.)

Blížime sa k prvému jasku (tunnelu) „Pettenbachskému“, ktorý je tak dlhý, jako najdlhšie na romantickej Kremnickej trati. Sme v jasku. Svetlo horí, i zaháňa tmu, ktorá sa opísať nedá. Druh druhá sotva vidí. Zvláštny cit zaujme človeka. Sme na Božom dni. Zrakom našim predstavuje sa skoro ten samý krajobraz, jako pri vstupe do údolia. Šumíme hore dráhovodom „Pettenbachským“ (95° dlhý) a „Apfeltersbachským“ (40° dlhý). Vidíme, jak vysoko sme. Rozkošný rozhľad je zo stanice Eichelbergskej. Zraku nášmu objavuje sa na polneci rovina viedeňskono-momestská v hlbokom údolí, pod nami 900' vidíme Gloggnitz-u; na profajšom „vršku“ starý zámok „Wartenstein.“ Velebné Alpy uzavierajú na poludnie, východ a západ náš ďalší rozhľad. V priesvitných modravých hmlách podobá sa krajinka táto utešenému majstrovskému obrazu, jaký len na viedeňskej výstave snad videt bolo možno.

Dráha vinie sa hore okolo mohutnej hohole, ktorá menuje sa „Gotscha - Kogel“, i prestiera sa zraku môjmu pri tomto skrúcaní sa prekvapujúci pohľad do dialky i šumíme jakoby povetrim priekopami a smelými, závratnými dráhovodmi k stanici Klam.

Na pravo máme lučiny na strmých stránach, v lavo pod nami rovnobežne s traťou utešené údolie, ktorým hadí sa krásna hradská, popri nej stojace domky, fabriky milo pozerajú na nás. Nad dolinkou oproti nám vypínajú sa vysoké, ozorné Alpy a na nich kde tu videt stáda oviec a kráv sa pasúcich, v prosred trávnych stránach mraznice (Senne), kde pastieri so stádami nocujú a syr i maslo dorábajú. Pred sebou vidím malebné rozvaliny driev pevného hradu Klamu, ktorý už v XI. storočí založený, čo pevná hrádza uzavierala severnie Štyrsko. Nápis nad portálom hlavnieho jasku semeringského zlatými písmenami zvestujúci, že touto dráhou spojené je more Adriatické (slovanské) s morom Baltickým (nekdy Slovanským, teraz nemeckým), nenie holá fráza. Obrovské dielo trati tejto svetochýrnej zastieniť ide podujatie nové, lebo vo Viedni sriaduje sa teraz

spoločnosť, ktorá hodlá z Reichenau-u v údolí „Schwartzta“ postaviť dráhu na „Šňaziak“ a „Rax-Alpu“ dľa vzoru a sústavy dráhy na Rigi. Klam patrí kniežatu Lichtensteinovi, ktorý veľmi málo stará sa o zachovanie tejto historickej pamiatky. Medzi zámkom a stanicou je úhladný kostolíček. Pod nami vľavo v krkolomnej, závratnej priepasti objavuje sa oku môjmu v utešenom údolí pod hradom týmto stará hradská semeringská, na oboch stranách tejto hradskej na úpäti strmých brál, podobných, jako na Harmanci alebo vyše Starých Hor pod liptovským Šturcom, rozkladá sa roztomilá osada Schottwien, letnie to sídlo kardinála - arcibiskupa viedeňského. Na profajšej strane nad osadou, ktorá úhladnosťou svojou zahaňbí ktoréhoľvek horňouhorské mesto, pod Alpami, leží jako na stráži dvojvážový kostol „Maria-Schutz“, kam sa zďaleka putuváva. Najsmelsia obrazovnosť nevykúzlí pôvabnejší zjav. Krajinku túto tisícráz už malovali krajinári. Tonem i ja v tomto všemíru sriedajúcich sa dojmov. Som bez seba . . . nechápem sám seba. Toto by bolo pre teba miestočko! Bože môj, nečaroval bych s cisármi, kebych tu žiť mohol — v sred môjho národa, no v zátiší od podvodného sveta. I mimovolne padly mi na myseľ slová Mickiewiczove, áno tu bych si žiadal na týchto výšinách:

„— — dômok pod lipou, s zahrádkou veselou,
Zkadš bych už ni blesky hromu neuhlíadal,
Ni smiechy nepriateľov, ni slzy priateľov.
Tu v samote do konea, i po konci sveta
Chcel bych tak v sne, z ktorého nič ma nezobudí,
Presniť, jako som presnil svoje mladé letá:
Slúžiť Bohu, priat' rodu — zďaleka od ľudí!“

Sem putujte vy, mladí starci, vy zomdlení na tele i na duchu, vy synovia sveta, ktorým život stal sa bremenom: i ožije duch váš v tomto velebnom chráme Božej prírody, i zahorí srdce vaše za všetko, čo je dobré, krásne, užitočné!

Sme na stanici Klam. Vlak stojí niekoľko minút. Devy vítajú nás s kytkami „Edelweisz“-u a utešenými červenými alpskými ružami (Alpen-Rose), ktoré nám k odkúpeniu ponúkajú. Doniesly jích vraj z „Rax-Alpy.“ Jakby horela tá Alpská ruža, jak by bola

plameňná, tak zdá sa zraku môjmu táto upomienka vždy kvetúca na alpský život! Ideme ďalej, vľavo máme ozorné balvány skál, vpravo na stráňach role a na tejto výške je raž a jačmeň dost dobrý. Blížime sa k najväčšiemu jasku „Klamm-Tunnel“-u. S rychlovlakom našim trvá asi tri minúty. Divné city zaujaly ma, keď sme z neho na Božie slniečko vyšli. Prešumeli sme pri dedinke Klam s jej starobylym kostolíčkom, i poberali sme sa dráhovodom „Wagner“ či „Jägergraben“, ktorý má deväť horních a štyri spodnie obluky, i vbehli sme do jasku a z neho na dráhovod „Gamperlgraben“, sedem vrchních a tolko asi zpodních oblukov majúci a zase do jasku a prebehnúc opäť dva menšie jasky blížime sa väčšiemu, vytesanému do ohromnej skaly nad samou krkolomnou priepastou, je to „Weinzettel-Tunnel.“ Do vápencovej steny „Weinzettel-Wand“ menovanej, prelomená je táto jasková galleria dvoch jaskov (438° dlhých) a dvoch dráhovodov (43° dlhých). Po krkolomných zrázoch obchádzame prervaný, pustý, divoromantický tento bok nebotyčnej Alpy. Smele klenuté až do 25° vysoké dráhovody premostujú závratné prepaste. Rozkošný život údolia v týchto výšinách už vymiera, k týmto zakaboneným, ladovým bralám len smelý orol a dravy sup zalieta. Galleriou „Weinzettel“-u letíme okamžite nocou i dňom, lebo v najdlhšom jasku vľavo vytesané sú obluky, aby nám Božie slniečko na okamyh uhliadnuť poprialy. Prebiehame zase jask, kým príjdeme na stanicu „Breitenstein.“ I tu ponúkajú nám alpské ruže obklopujúce devy náš zábavný vlak.

„Či sa vám nelúbä naše svobodné Alpy? pýta sa deva jedného môjho spolutouristu Viedeňčana, ktorý už bol netrpezlivý a piva rád by sa bol napil.

„Pozhovejte len, veď taký vzduch nemáte doma, jaký je tu; ani tak lúbezný kraj! Rozhľadte sa len a — neobanujete“, dodala druhá predavačka ruží alpských.

Stroj fučí, vzdychá, signál zapiští a my vbehujeme do jasku. Už sme v ňom, tma okolo nás, jako v rohu. Vodca vlaku dal signál opäť; ideme ďalej, signal sa opätuje, píška a píška a píška. „Co to będze, co to

„bēdže?“ pýtal som sa s Mickieviczom. Bolo mi úzko okolo srdca. Beda nám, keby nás nákladný vlak tu posretol, neostalo by z nás ani znaku. Signal sa opätuje, neprestáva . . . Zastali sme v tme. Spomnel som si na svojich milých pod Sytnom, na svoj ťažko navštevovaný, potláčaný národ pod Tatrami, ktorý ma ešte môže potrebovať; i mimovoľne prišli mi na um slová nášho poetu, Janka Bottu:

„A čo ten svet nezdolie: to nebo dotlačí.“

No poručeno Bohu. Priateľ môj pritiskol sa bližej ku mne. Hovoril mi neskôr, že si i on spomnel na svoj rodný kraj, na svoju manželku s dvoma dieťkami. Cúfame nazad . . . už je dobre . . . asnaď sa zachránime . . . cúfame a signál píská, že si musíme uši zapchávať. Už sme von z jasku, pádime späťky dolu ku stanici „Breitenstein“-u. Vy-zrem von oknom i vidím, jako z predných vozňov dobrí gymnastici na trať vyskakujú jeden . . . dvaja . . . traja . . . desiat . . . päťdesiat! Tváre bládé, vlasy rozkuštréné . . . už je zle, pomyslím si i pozerám túžobne dolu ku „Breitenstein“-u, či je ešte ďaleko. Signál náš píská, no píská i druhý tak hore od jasku. Sdelím to svojmu súruhoví, i otváram už naše kupé, abych s ním nasledovať mohol iných a sveriac sa nohám v retiráde hľadal spásu. Touristi skáču dolu z vozňov, konduktori to neprekážajú. Musí byť zle. Priateľ vykukne a tiská ma von. Stanem na schod a chystám sa k skoku. I Francúz nás nasleduje, len Angličan sedí nepohnute. Pýta sa ho, či ostane sedieť?

„Yes“, odpovedá on flegmaticčne.

Sme na stanici i prešli sme do iných koľají. Skočíme dolu, čo sa stalo? Konduktori ujistujú, že sa nič zvláštneho neprihodilo i tisknú nás nazpät do vozňov. I náš signál i tam hore ten tajomstvenný pískajú ustavične. A vraj nič sa zvláštneho neprihodilo. Stojíme na nádraží vyše štvrt hodiny. Dopytujeme sa, nik nám určite neodpovedá. Mysleli sme, že nejaký opozdený vlak z Triestu sem idúci mal sa s nami v jasku stretnúť; no, ten nejde. Čo sa mohlo prihodit? Kto to signalizuje? Ideme napred. Signál píská. Blížime sa pomali opät k jasku. Už sme

zase v ňom. Mráz ma prechodí pri pomyslení, jakby nás tak nejaký rýchlo- alebo nákladný vlak posretol, jako sa to v Máji pri stanici Kameňolomskej blízko Pešti stalo. Už sme von z jasku. Letíme dvoma dráhovodmi „Krausel-Klause“ menovanými, jeden má 8 vrchných a 5 spodných, druhý 6 vrchných a 3 spodnie obluky. V pravo máme ozorné skaliská so skalnatými údoliami, nad ktorými dráhovody tie spojujú profajšie vrchy. Naľavo odhalil sa zraku nášmu utešený obraz v závratnej hlbine a — — pred nami jachá vlak pozostávajúci asi z 80 vozňov i blízko sa k „Bolleroswand“, ktorá partia pozostáva z dvoch malých dráhovodov a z dvoch jaskov. Prebehnúť prvý dráhovod vbieha vlak ten do prvého jasku. My spiechame za ním na pravých koľajách. Ideme z voľna, signál píská, náš i jeho. Svitlo nám v modzgoch. To bude ten galgan, čo nás tak prestrašil. Výletníci boli v oknách, kývali nám ručníkmi, kričali — „hurrah“ a hoch“, znak to, že i oni mali strachu. Bol to vlak osobný, zábavný, ktorý pred nami asi dvoma hodinami prv z Viedne sa bol pohol a teraz sme ho v jasku na tých istých koľajach za ním jachajúc dohoniť mali. Bolo žeby to bývalo za priateľské objatie! Dohonili sme ho v jasku, už ideme rýchlostou strely hromovej popri ňom. Už sme prebehli i druhý dráhovod i jask a bereme sa najdlhším temer dráhovodom trati semeringskej, „Kalte Rinne“ nazvaným, ktorý má 10 vrchných a 5 spodných oblukov. V pravo máme výhľad na utešené, zelenou horou pokryté, z ktorej len kde tu holé bralá vyčnievajú, Alpy, — naľavo údolie s úhľadnými domkami. Popod dráhovod tečie hrkotajúci a mrlajúci potôčok a pekná cesta vinie sa cez rozkošné údolie „Adlice“ a spojuje sa s hradskou, ktorá hlavným, rovnobežným ku trati údolím, na juh sa rozkladá. A tak letíme samými priekopy a stále prez dráhovody, i vinieme sa v dlhom obluku zrázov alpských najme veľkým dráhovodom, „Adlitzgraben“ menovaným, 8 oblukov majúcim — do jasku „Weberkogel-Tunel“ nazvaného, ktorý nám pri jeho zanechaní malebný krajobraz odhaľuje. I letíme jaskom cez zápolu „Wolfsberg“ a malým dráhovo-

dom do jasku „Karntner-Kogl-Tunnel.“ Pri jeho opustení dosiahli sme najväčšiu výšku dráhy semeringskej i šumíme strmo dolu popri dvoch strážnických domkoch vľavo a popod strmú stráň semeringskej Alpy vpravo ku stanici Semeringskej. Obzrem sa späť a vidím opäť starobylý hrad Klam a osadu Schottwien v hmlistej hlbine. Celé to horsstvo Alp, jeho mohutné bašty veľkej pevnosti uzavierajú obzor, len divokrásne údolia jich prestupujú.

Sme na stanici Semeringskej.

Alpy vítajú nás i tu svojimi kvietkami. Rozhliadnime sa do minulosti.

Stavbu dráhy semeringskej podnikol rytier Karol Ghega, ktorý do r. 1850 pri všetkých temer dôležitejších železničných v Rakúsku a jich stavbe sa súčasťnil. Ghega už r. 1842 konal veľké cesty v Anglicku a v Amerike i studoval dôkladne tamojšie sústavy železničných stavieb. Už r. 1812 budila sústava Champanova a Blenkinsopova a stavby vôbec dráh pohorských veľkú pozornosť; no bola to len začiatočná, prvotná, nedokonaná idea. Len r. 1841 začali stavať v Amerike so zdarom dráhy pohorskej, t. j. dráhy príkro stúpajúcej, jaká je i naša Kremnická. V Amerike uchopil sa Ghega myšlienky vyvedenia trati semeringskej. Tie najväčšie prekážky stavaly sa mu v cestu; Ghega na ne nedbal, i nevzdal sa smelej myšlienky, a železnou vytrvanlivosťou previedol dielo obrovské, ktoré vždy bude obdivované jako skvelé, toho druhu prvé víťazstvo v obore stavieb železničných v Europe. R. 1844 dokončil Ghega plány tejto dráhy; stavba počala len r. 1848. Na stanici Semeringskej v dvore vidím pomník r. 1869 postavený bystroumnému vytrvanlivému staviteľovi dráhy tejto — rytierovi Karolovi Ghega. Načo je nevelký kameňný pomník tento? pýtal som sa sám seba. Veď Ghega vystavil si sám ten najväčšie, najtrvácnejší pomník; keď vyviedol obrovské dielo toto trati semeringskej!

Na stanici Semeringskej končí sa tak rečeno najinteresantnejšia časť celej trati. Mnohí turisti ostali tu, aby konali tri hodiny dlhú cestu pešky, ktorá vedie vpravo od hostinca po pohodlnom chodníku na Alpu.

Tu vystúpi človek na jedno miesto, z ktorého možno pozorovať stanicu Semeringskú a celý krajobraz v „ptáčom hladišti“ a nič sa vraj vyrovnáť nemôže tomuto pohľadu. Zo stanice tejto dostať sa možno i na znamenitú v svojom spôsobe hradskej a po nej prídeme po niekoľko minútách na hranicu Rakúska a Štyrska. Neďaleko stanice je dom arcivojvodovi Jánovi patriaci, kde tento bydlieva. Kraj je to idyllický. Dom opiera sa o hustý, tmavý les. Tu pri tomto dome videl som pomník veľkolepý, vystavený zakladateľovi starej semeringskej hradskej, cisárovi Karolovi VI., ktorý však zub času veľmi už porúchal. Hradská cesta prestupuje Semering pod stanicou. Ztadeto možno vystúpiť na vrchol Alpy „Sonnenwendstein“-u alebo „Göstritz“-u, na najvyšší to bod Semeringu. I pohľad z tejto Alpy má byť neopísateľný, uchvacujúci, veľkolepý. Zpátky je chôdza vraj obťažnejšia, lež hore.

Cengajú, musíme do vozňu.

Vlak sa pohol.

Letíme k veľkému Semeringskému jasku, ktorý je 750 siah dlhý. Osvetluje sa plynom a dráha semeringská prestupuje v ňom výšku 2790 stôp nad hladinou morskou. Od jasku kloní sa dráha po pustom úbočí dolu. Vľavo vidíme dosť peknú raž, lúky zelené, na ktorých hrabú seno devy v slamených klobúkoch. Domce kde tu v zahradách sú nízke, no úhladné, nekde i na poschodie zo skaly a dreva. Slamenej strechy nevidieť. Na menších domoch je krov z dosák tak, že ho tvoria 3—5 rovnobežné; na väčších domoch je šindol.

Blížime sa zeleným údolím „Fröschnitz“-u vždy dolu a dolu k pekne ležiacej štyrskej osade Spital, ktorá vľavo leží a vyzerá jako nektoré úhladnejšie mestečko na Slovensku. Nad osadou vo závratnej výške vidím na Alpách mraznice a stáda oviec a kráv. Ideme strmo dolu k štyrskému mestečku Mürzzuschlagu, k cieľu to nášho výletu.

Kým ta prídeme, obzrime sa späť na prekonanú púť, na dôležitú túto trať a s ňou súvisiace veci. Keď r. 1826 stavala sa prvá železnica z Liverpoolu do Manchestru, netušil nikto, že už r. 1844 bude sa pomýšľať, jako som to hore vyššie spomnel, na stavbu dráhy

prez 4416 stôp vysoký Semering. A keď toto obrovské dielo sa podniklo a r. 1853 sa dokonalo, — kto by bol tušil, že nezadlho na to postaví sa dráha prez Brenner (6400' vys.), že obrovským Mont Cenisom prelomí sa brána, juh a západ spájajúca, že i na temeno Rigi vystúpi parostroj a že dnes zajtrá sv. Gott-hard bude prekonaný parnou silou. No pri všetkom tomto je dráha semeringská dielom obrovským. Celá trať táto od Gloggnitz-u po Mürzzuschlag je 21.632 siah dlhá a na dráhe tejto je 16 jaskov 2197 siah a 15 dráhovodov 785 siah dlhých. Skoro siedma čiastka trati vedená je prez priepastné údolia a útrubami brál. Od Gloggnitz-u (218 siah nad hladinou morskou) do stanice Semering-u (463 siah nad. hl. m.) po dialke 15.303 siah stúpa hore dráha o 245 siah, od Semeringu do Mürzzuschlagu (344° n. hl. m.) zostupuje dráha o 119 siah. Obrovská stavba táto stála 15 millionov zlatých. Z tohoto vidno, jak obťažná to bola práca, jaké prekážky jej vyvedeniu stály v ceste. I obstaranie parostrojov pre túto prvú alpskú dráhu bolo veľmi obťažné a nesnadné. Najlepší, prvou cenou 20.000 dukátov vyznačený parostroj zhotovil Viliam Engerth, ktorý parostroj je 34 stôp dlhý a váži 1000 centov.

Vlak zastal na stanici. Sme v Mürzzuschlagu. Bije druhá po poludní.

Nádražie ožilo bodrým národom výletníkov. Stojíme vo dvore stanice, i rozmýšľame, kam sa obrátiť. I pristúpi k nám známy konduktor, ktorý sa nám od „Breitensteinu“ na oči neukázal.

„Čo znamenalo to cúfanie z jasku na stanicu Breitensteinskú?“ pýtam sa ho.

„Ach, pletka,“ zašomral česky.

„Pletka a dovolili ste výletníkom z vozňov vyskakovať.“

Usmial sa a riekol flegmaticčne:

„Nič to, malá každodenná príhoda.“

„Pre vás malá, no nie tak pre nás,“ odvetil súdruh.

„Ale čo sa preca prihodilo?“ pýtam sa.

„Osobný vlak,“ vykladal on, „ktorý pred nami išiel a ktorý sme mali na Semeringu dohoniť, mal v druhom malom jasku pred nami za stanicou „Breitensteinskou“ malú

nehodu. Odtrhly sa mu na troch vozňoch refaze a ostal trčať. Ponevác bol v jasku, nepočuli sme hneď signál, i vbehli sme i my do prvého na tých samých kolajach za nim. Vodca vlaku začul signál, i cúfali sme hneď zpiatky. Keby sme ho boli dohoniť, bolo by pravda bývalo nešťastie; nuž ale veď na to je vodca, aby dal pozor. A tak to bola maličkosť.“

Dvor stanice preplnený bol vozami. Pohoníči hneď nás obklopili.

„Lúbi sa vám do Mostu (Bruck an der Mur)?“ pýta sa jeden úctive.

„Putujete do Maria-Cellu?“ ponúka sa druhý.

Z Mürzzuschlagu možno do Maria-Cellu na voze za 6—8 hodín sa dostať. Sem putuje každoročne na 300.000 pútnikov. I zo Slovenska putuje sem mnohý, aby sa posilnil na ducha. Pôvodní chrám založil Jindrich I., panujúci gróf moravský, na konci XII. storočia.

„Čo robíte?“ pýtam sa priateľa.

„Poďme dnu do Mürzzuschlagu.“

Išli sme úhladnými uličkami popri há-mroch na malé, ale čisté námestie. Mürz-schlag je okresné, industriellné mestečko v hornom Štyrsku, 5½ mile od mostu nad Murou (Bruck) vzdialené, leží 2106' nad hladinou morskou a má asi 2024 obyvateľov. Má železné hámre, i leží pod stanicou na lavej strane. Ačkoľvek obchod so železom v okolí Mürzzuschlagu už v XIV. storočí kvitol, no len po vystavení dráhy cez Semering spojené je toto celé územie so svetom a po-šinuté na dráhu zdarného pokroku. Nevelké mestečko toto je každého leta srediskom viedeňských výletníkov, najme ale teraz v čas svetovej výstavy. Významného a pamätného tu síce nič niet, okrem čarokrásnej alpskej prírody. Hostinec je pri hostinci a všade vidíme svojich spolutouristov. Vnišli sme i my k „Čiernemu orlu.“ V tereme a v zahradke plno turistov, poznať jich po tom, že každý má za klobúkom chvojku jedlovú, alebo kytku alpskej ruže. Celá Európa je tu zastúpená. Každý handrukuje svojou rečou. Vstúpili sme do zahradky, aby sme ssali balzamové alpské povetrie. Tam pod lipou

pri stene rozvalený je rišavý, pehavý, bruchatý Hanoverán, pravý to Gambrinus. Vyzliekol si kabát, ba i košelu si na prsách odhalil, aby si tak „gemüthlich“ odfukovať a jiesť mohol. Mój súdruh sa horšil, lebo sedel oproti nemu.

„Či je to ten vykričaný nemecký bonton?“
Zahrnel po detvansky.

No, Nemeec to nerozumel.

Pri druhých stolíkoch sedeli Prusi a Francúzi, Rusi a Poliaci, Románi, Srbi a Maďari v tej najkrajšej shode. My dvaja synovia slovenskej matičky Tatry sedeli sme osamoteli. Jiedli sme lacno, pili sme dobré štyrské pivo. Rozhovor ide veselo. My hovoríme, jako nás matky naučili. K nám sadne si párik. Ženská sa smeje, chechtá, rehoce.

„Sprechen die Herren magjársch?“ pýta sa nás s dákymsi povedomím, že nečo ducha-plného povedala.

„Nein, wir sind Slowaken aus Oberungarn, und sprechen slowakisch,“ odvetil som jej.

„So? Übrigens kommt es auf eins hinaus.“

I smeje sa samolube, že nečo tak múdreho povedala.

„To bude iste Viedeňčanka a to jej muž abo brat,“ riekol som súdruhovu.

„Ale ved ten inakším nárečím hovorí,“ odvetil priateľ.

Pri zahradke zasadly si štyri v štyrskom národnom kroji oblečené dievčence s guittarmi v ruke. K nim pridružil sa Štyrčan s husľami. Lud tento je na návštevy naučený; lebo Viedeňčania každý deň letnieho času dochodia sem „do zeleného,“ aby sa dobre najjedli, piva, vína napili a — piesne štyrské počúvali. Hrajú. Sú to strašlivo-strašné štyrské národné nápevy. Nás veľký Ľudovit Štúr tvrdí, že národnia pieseň je najvoňavejšia, najpôvabnejšia výkvet ducha národného, keď píše: „V speve mlúvi (Slovan) k svetu, z pokolenia na pokolenie; v speve složené sú jeho najvrúcnejšie city, jeho najmilejšie výtvy obraznosti a celá myseľ jeho.“ Najvätsí nemecký genius Göthe nadšene obdivuje slovanské národné piesne a prisudzuje jim veľkú dôležitosť a cenu. Prisviedčam tomuto šlachetnému Nemcovi, ktorému i náš veľký Kollár sloven-

ské národné piesne prekladat a pri guittare spievavať musel. A po týchto „kvetoch národnej poesie súdim o duchu tohto štyrského zlomku „kulturného“ živlu pyšnej matky Germanie. Čo vyviedol Nemeec, známe, čo dla tvrdenia Götheho vyvieť môže my — to povedať nemôžem, no môžem na to dla Götheho uzavierať. Áno opakujem s Kollárom:

„My, co jiní dokázali, známe,
Než to skryto prede jinými,
Co my v knize lidstva býti máme.“

Lud tento podobný je pustým, studeným štyrským skalám, náš slovenský spevavým Tatrám! Dobře tepe náš mädustý, s bielymi Vilami na večne kvetúcich brehoch nebeského Hronu, spievajúci a sladký sen snijúci poet:

„Nehaňte lud mój, slepi sudcovia!
Že lud mój je len lud sprostý,
Často sú múdri hlúpi ludkovia
Dla súdu svetskej múdrosti;
Počuješ? spieva slovenské pole,
Spievanky zrodia Homérov;
Len ľúbosť útlu spievajú hole,
No budú i bohatierov! —

— — — — —
Čo keď sa puk ten vo kvet rozvíje?
Svety nám závidieť budú!“

Začne dážd mrholiť, ideme so súdruhom do teremu, za nami stoloví spoločníci, on a ona, Nemci dla reči a mravov. Posadili sa k nám a pýtajú sa „gemüthlich,“ z ktorého slovenského mesta sme.

„Z Debrecína,“ odsekol som:

„Ach, ach. Pravda ztade, odkiaľ má prísť do esárdy hrať Koloman Tisza so svojou znamenitou cigáňskou bandou?!) Ale musíme sa predstaviť: táto je Viedeňčanka a ja som Hanoverán,“ predstavoval sa nám „gemüthlicher“ párik. I jiedli i pili i tykali si o závod. Nemeec dokáže sa byť všade Nemcom! Chcete viac z tej vykričanej nemeckej kultúry? . . . Znáte čo je viedeňský život? Čo cez deň či švindlom či pracovitou rukou nadobudne, to prehajdáka Viedeňčan večer vo svojom „Wurstlprateri,“ alebo nedelného času v Badene, —

1) Sú to ipsissima verba. Taký pochop majú „vzdelaní“ Nemci o Uhorsku. Vo výstave musel som obdivovať často jich „vzdelanosť.“ Tak na pr. ukazoval viedeňský švihák na krokodila, že je to afrikanský lev.

v Mürzzuschlagu. My horekujeme nad našim ludom, že je mravne kleslý, — pozrite Nemcov, a nebudete sa na nás lud sťažovať. A či i lud náš toho svojho úpadku príčina? Mám citovať Petöfyho? Vykričali by ho za pansláva! Mám vykladať Göthovho Fausta? Niet miesta. I rieknem len, že Nemca zkazilo jeho vlastné „Ich,“ a slovenský lud — jeho systematické ohlupovanie a — jeho dobrota: Slovák je padlým Adamom, Nemec padlým anjelom. Keby lud náš bol tichým, jakým je teraz ruský lud okolo Kyjeva — nebol by on otrokom svojej náruživosti, nebol by padlým Adamom, neničila by ho „nemecká kultúra“ vyvoleného národu! Chcete viac? . . . Viac mi nemožno, bo milá svobodienska zlatá a nerád bych pozeral cez biely Dunaj na zrúcaniny vyšegradske!

Pri takýchto reformátorských myšlienkach vracali sme sa zpät na stanicu. Výhľad je z nej imposantný. Na vysočizných Alpách vidno mraznice, kde sa dorába dobrý syr a maslo. Na západnej strane Alp, na tak zvanéj „Alfe,“ pod ktorou kryštálová Murica (Mürz) žblnkotá tečúc dolu na juh ku Mostu a Štyrskému Hradcu (Němški Gradec) vidno väčšiu mraznicu, „Au“ menovanú, je to obľúbené miestečko pre veselých výletníkov. Zástavy rakúske a štyrské vesele vľajú z krovu, i vábia hore výletníkov. Všetko putuje ta po obede. I my ta ideme, aby sme mali ďaleký výhľad do krajinky. Už sme hore. Mürzzuschlag leží v hlbokoj kotline pod nami. Veselo je tu v hostinci „Au“ na tejto strmej „Alfe.“ Podivná štyrská hudba hrá tancujúcej Viedni, bo sem prišli už i ti výletníci z druhého väčšieho vlaku. Poznať jich po smiechu,

že sú Viedeňčania. Viedeňskí šviháci tancujú so Štyrčankami tak náruživo, tak divo, jako vraj vo viedeňskom vychýrenom „Sperle“ alebo Schwenderovom „Colosseume.“ Z Alfy pozorám na pôvabné údolie Murice, jako z ptačieho hľadiska. Roztomilý, malebný krajobraz tento okúzlil nás veľmi. I vidíme, jako z Alp zvažajú na kravách seno. Tieto sú do voza zapriahnuté, jako u nás kone.

Na stanici, jako i po ulicach Mürzzuschlagských možno kúpiť rozličné štyrské národné drevené výrobky, jako dymky machom oblepené, rámce na obrázky, brošne atď., ďalej obrázce z uschnutých alpských kvetín, kytky „Edlweisu“ a alpskej ruže.

Prijachal vlak z Viedne, ide o niekoľko minút cez Hradec do Terstu. Jak rád spiechal bych s nim k slovanskému — moru! Možno, že mi to snaď nezadlho popriato bude; i rozpoviem si o ňom.

Blíži sa polpatej.

Zvonec cengá prvýraz.

Vraciame sa do Viedne, do tohto novokého Bábelu.

V Mürzzuschlagu pukený črep „Edlweis-u,“ kytku ruží alpských a „album“ svetlopisných obrázkov najromantickejších partij semeringských nesiem sebou na milú rozpomienku tohto zaujímavého výletu do sňazných, nekdy slovanských Alp. Tebe dobrý Brat, Tebe spanilomyslná Sestra tatranská nesiem túto skrovnú rozprávocku. Bože daj nám zdravia a prosriedkov, aby som i viacej krásy Božej prírody a vydobytkov ľudského umu a rúk obdivovať, aby som s Vami čo najskôr takto zase pobesedovať mohol. Na zdar!

Sytniansky.

Supplikant.

Zlomky z denníka.

Od *Eudovita Kubániho.*

(Dokončenie.)

IX.

Moskva hori — Javorina zalieva.

Brrr — ale sa to len leje, cedí na ubohé supplikantské hlavy i chrbáty! Ešte na môj

jako na môj; mňa dost dobre chráni môj nový teraz už naozaj par à plui či protidáždnik; ale moji kamaráti umokli už jako myši a trasú sa jako tie prútky vedľa cesty

kyvotané vetrom, ktorý tým do lístkov a týmto do tvári šibe studené krupaje. A nádeje na utíchnutie vetra a dážda niet. Celé Hornie Nitransko od Považia až na vysokú Javorinu zahalené je oblakmi. Inej pomoci niet, kým rušaj, stúpaj napred vrškami a poliami, kým ukáže sa dakde dáky prítulok ľudský. Kočenečne tu pod vrskom dedina! väža, kostol i fara. To Kr vyžiadaný prístav v čas naozajsnej búrky.

My, jako zúfalí plavci či radšej len pechúri zdvojnásobíme rychlosť našich vesiel či nôh — a už otriasame sa z umoknutia v priestranom a prázdnom pítvore fary. I tak všetko pred dáždom poufahované, kým z izby až von ozývajú sa hlasy a to hlasy hlasité, jakoby dvaja sokovia jeden druhého prekážať chceli. Že tu príjeme na hotovú disputu, to neznamenalo nič, to bolo v tom čase a najme vo farách dať každodenného. Vo filozofii, v theológii, v histórii, strany reči a národnosti rozhodily sa mienky medzi staršími a mladšími na rôzno, látky teda k disputám dosť bolo a hotovosti k nim ešte viac. Uhádol som, že tak bude i tu; ale div že som z nôh nespadol — z izby ozýval sa najhlasnejšie rozhorlený hlas, toho vždy pod nohy sa mi pletúceho — Bedárka.

Jaké zajačie kľučky a skoky urobil, také urobil; dosť na tom, tu bol zase pred nami a — na suchom, podčím my mokli. Nebanoval som; bo po rečiach Branislavových v Stankovcach o Levoči prednesených žiadal som si byť s Bedárkom a vyzkúsiť ho, jako čo je to tam v tej Levoči. Odložiac otekajúci dáždnik na stranu, chytive zaklopem a vstupujem dnu, dočím mojích kamaratov z čeladníka vykuklá pani farárka zaviedla sebou k ohňu, aby sa trocha obsušili a zahriali.

V izbe naozaj disputa v plnom prúde, tak jako vonku ten leják. Tam von preháňajú sa oblaky; tu pretekajú sa dvaja krokom po izbe, výmluvnosťou v dispute. Ledva stačia na moje pozdravenie zaďakovať a ponuknúť ma k sadnutiu, pokračujú milí disputantes ďalej.

„A už darmo je, pán farár,“ hovoril rozhorlený Bedárek, „Rusi preca len veľký, hrdinský skutok vykonal, pamätný na vždy

v človečenských dejinách, keď svoju matičku Moskvu pred Napolenom vypálili.“

„Čo vy hovoríte?“ ozval sa ešte rozhorlenejší pán farár. „Veľký, hrdinský skutok? Barbarský, severný skutok! Nedarmo už za dávna humanní, vzdelaní Greci nazvali severné, neokrúchané národy barbarmi; to platí dnes na Rusov a tento jejich neludský, nečlovečenský skutok!“

„Nuž a keď tí humanní, vzdelaní Greci urobili tiež taký skutok, jako tito barbarskí Rusi?“

„Kde, kedy by Greci boli na zničenia opustili svoje slavné mesto a obyvateľstvo z neho vyhnali?“

„Nuž, za časov perskej vojny. Na radu slavného svojho Themistokla zanechali svoje najslavnejšie Atheny pusté Perským barbarom v korisť a tiahli sa na more a ochranné lode, práve tak jako Rusi v svoje severné kraje.“

„To už bolo inšie. Duo dum faciunt idem, non faciunt idem. Tam bol národ vzdelaný, hrdinský, v samoobrane proti surovej sile postavený a tuto národ hlúpy, barbarský proti vzdelanej Európe bojujúci.“

„Len že tu stalo sa to isté. Jako tam tiež tak pochvalne vzdelané či radšej domnelou vzdelanosťou zmäkčelé a zoženštilé národy Malej Asie dali podbiť sa pod berlu samovládco Perských a tiahli s nimi v nepočetných húfoch na hrstku sviežeho, svobody a vlasti milovného národa Hellenského, tak tu zmäkčelá, hroz samovládcu Napoleona tiež už podmanená Európa tiahla húfne na národ krepký a svieži. Jako tam tak i tu bol boj medzi tyranstvom a medzi svobodou i láskou vlasti. Jako tam tak i tu národ svobody opustil svoje ohnište, obetoval mesto, aby tyrana pokoril a mesto i vlast znovu ustaviť mohol. Rozhodné doby a činy v histórii človečenstva opätujú sa. Jako nová sláva Athen a svobody jej mešťanov datuje sa od jejich ukoristenia a zničenia skrze Xerxesu, však hneď spolu i od víťazstva Helladu nad Asiou, tak datuje sa nová doba svobody a vlasti milovných detí slovanských od vypálenia Moskvy a od pokorenia veľbohaticera západu Napoleona.“

„Ba ktoby to tak blúznive s vami ponímal?“

„Blúznive sem tam. Práve jak ja blúdim, blúdili predomnou už veľkí mužovia. Slavný náš Kollár tiež tak poníma túto vec a o vypálení Moskvy v mene matky Slávy spieva:

Světlo slepcům rozžati jsem chtěla,
By už předece jednou viděli,
Co jsem já a co jsou moje děti!“

„Teda vari už ja váš slepec? To si od vás, takého mladucha, vyprosím. Na vášho Kollára vám len to poviem, že ten fanaticky zvelebuje to svoje Slovanstvo. To je tu Cicero pro domo sua. Chválím-li se ja sám, chvála má nic není. Nemci raz už dosvedčili, že sú národ vysoko učený a vzdelaný, z jejích mužov iste žiadon neponímal tieto veci tak jako vy a váš Kollár.“

„Ba práve, pán farár. Kollárova znelka o Moskve nebudaj pošla zo znelky nemeckého básnika a spolu i bojovníka za svobodu, ktorý nesklonil šiju pod panstvo Napoleonovo, lež s mečom v ruke bojoval proti nemu. Je to mladistvý Theodor Koerner, videvší v horiacej Moskve plamene preporodu, z ktorých Phoenix vyletuje, bo i ten spieva o Moskve:

„O lass dich nur vom Aberwitz verdammen!
Ihr Kirchen stürzt, Palläste brecht zusammen. —
Der Phoenix Russlands wirft sich in die Flammen.

Doch hochverklärt aus seinem Feuerkranze
Wird er erstehn im frischen Jugendglanze,
Und Sanct Georg¹⁾ schwingt siegend seine Lanze.“

„Zase „Aberwitz“ (blud, pochabosť)! Tedy my starší, vám mladším bludní a pochabí, jakoby ste vy všetkú múdrosť lížičkami boli vychlípali prv, jakoby vám boly stačili búzy pod nosom nariast.“

Vidno, pán farár začal už nielen horliť, ale i hnevať sa a nadávať. Bedárek v horlivosti svojej to síce zpozoroval, ale chcel mať svoje na vrchu.

„Nie tak pán farár. Slovo „Aberwitz“ nechcel som ani na vás, ani na nikoho, kto je inej mienky, potahovať; ale sami ste ma

¹⁾ Knieža Juraj Dolgorukij okolo r. 1147 na mieste predtýmnej dediny vystavil prvý opevnené mestečko a Kreml (hrad), kde teraz slavná Moskva leží.

vyzvali, abych svoje tvrdenie odôvodnil výrokmi mužov a mysliteľov slovutných. I ostávam pri tom: slovanské deti veľkého Ruska vykonali skutok hrdinský, na vždy pamätný, keď svoju bielu matičku Moskvu pred Napoleonom vypálili.“

„No ostaňte si pri svojom barbarstve, ktoré v histórii páru nemá.“

„Nuž a Sagantum?“ dorážal poznovu Bedárek. „Veď toho mešťania zapálili si kroví nad hlavami a pohrobili v zrumoch jeho i seba, tiež len pred pokoriteľom Hannibalom. I tu dakedajší synovia Helladu (bo Sagantum bola lahota¹⁾ Grecka a Hispanii) volili smrť v zboreninách radšej jako pokorenie a otroctvo v reťazach víťaza.“

Pánu farárovi zo starej školy tuším už dost bolo toho. Patrne bol už veľmi rozmrzený, ale vari aby vec zmiernil a na iné obrátil, prebehol niekoľkoráz strmým krokom po izbe a povedal:

„Veď už charissime, Kollára ctím i ja a lúbä sa mi jeho znelky nadovšetko, že sú písané v tak čistej českoslovenčine alebo biblickej reči našej, prijatej a vzdelávanej i u nás viac jako od tristo rokov. Ale by som len rád vedieť, čo teraz ten Štúr chce s tou novou slovenčinou a či liptáčinou; to by už aspon nám Nitranom mal dať svätý pokoj; my to *ou, ou, w* naskrze nesnesieme.“

Čo Štúr chce so Slovenčinou?“ hovoril tu nadšený Levočan. „Nuž čo by chcel? Vzkriesiť národ jeho vlastnou rečou a kriesi ho mohútne. Ostatne jako teda ctiteľ Kollára dopustiť musíte, že Štúr len to v skutok uvádza, čo Kollár vyveštil, čo za krásne a pravé uznal. Kollár práve slovenčinu v znelkách svojich do neba postavil. Dve zvlášť znelky má na to. Uvediem vám z nich len toto:

Řeč se slavská mluví vsudy tuto (v nebi),
V nářečích všech rovno hotově,
V dokonalejší však obnově,
Tak že každý nezvuk vytisknuto.

Nýbrž chrání se i od škřehotů,
Zvléká pomalu ř břískavě,
Slala (matka Sláva) iškání kvičlavě
S eškáním k medzem Hottentotů.

¹⁾ Lahota = kolonia.

Milostné a, pak o převelebné
Vracejí se zpátkem z vyhnanství,
Bejk, šejd, hegl tu hnusné, nepotrebné.“

Zle si poradil zápalistý rečník znelôk. Popudlivý sok jeho toto už ztrpieť nemohol. Behal ešte strmsším krokom po izbe a volal:

„Teda my Hottentoti, my hnusní a nepotrební, čo í a é predlžajeme — čo vzdela-nejšie hovoriť sa usilujeme a kázeme tak od dávna. Vy ešte toto predniesť opovažujete sa — vy chlpán, holobrádok oproti mne?! Zabudli ste, že ste vy sotva učili sa mensa mensae deklinovať, keď som ja tieto veci už dávno znal. Ba čo len tu chcete?“

To bola nová urážka a to taká, jakú sta-točný studiosus neztrpí ani pri sebe ani pri druhovi.

Bedárek i ja vzali sme odrazu klobúky a porúčali sa. Vonku ešte len teraz lievalo sa, jakoby Javorina tento požiar Moskvy bola chcela zaliat a vetor hvižďal, jakoby to *ú* a *é*kanie prehvižďovať chcel. Milovník jeho tam dnu ukrotiac sa, darmo zdržiaval nás; my vyvolili sme si toto neukrotné *íí* — *éé* — *vyvý* — *vevé* tu vonku.

X.

Druh s druhom. Návšteva v redakcii slovenskej. Mój alter ego.

Krásny letní deň, nebo jasné, povetrie čisté, priezračné jako najčistejšie sklo, len tak poligotáva sa v ňom celý svet — svet to Tatier a Dunaja dnes pred nami. Pri-chodíme od severu, vykukli sme z hôr. Po-beráme sa od Modry dolu k Pezinku; poľom utešeným, trocha vyvýšeným, z nehož práve preto voľný rozhľad po šírom obzore. V pravo východom k juhu tiahne sa ešte vždy pásmo hôr, poslednie to vybežky „Bielej Hory“ a Tatier, končiace sa u Dunaja, kde nad Bra-tislavou v dialke pomyhotávajú sa šibenice. Takto aspoň pomenúvať vo zvyku bolo Bra-tislavsky zámok a zrúcaniny jeho, nad nimiž vyčnievaly štyri vo štvoruhle vystavené, krovu pozbavené bašty či väže hradu. V ľavo zápa-dom pred nami prestrely sa šíre dialne roviny, nimiž beží dolu Trnavská železnica, dotýka-júca sa svojimi stanicami podtatranských miest

Modry, Pozinku, Sv. Jura, končiaca sa sta-nicou nad samým Dunajom v Bratislave.

Oko ešte vždy premeriava tieto šíre dialky, túžba už dávno zaletela tatam do Bratislavy oslavy Slovákov, — túžba to dvoch srdcom i duchom spriateľených druhov. Strmé kroky nestačia unášať jich za túžbou napred aspoň k stanicí Pezinskej; nedostatočná jim potom ani rychlosť skokom uhánajúcich chudých ko-níkov — uhánajúcich pred voznami železnič-nymi, ktoré tam vlastne bolo treba len po-strčiť a už za tým samé vozne durily pred sebou pripravovaných vychudlých dolňozemských tahúnov.

V spare vozňov dlhá dvom druhom chvíľa medzi všelijakou, hovoru jejich nerozumejú-cou, aspoň rozumieť nechcejúcou, z kútov sveta posbieranou kramárskou a po zisku shánajúcou sa čelaďou. Z dlhej aspoň chvíle hovorí tu druh druhovi, s nimž už bol po-rozumel si v jednej mysli, v jednom duchu vznešenejšom:

„Ale brat moj, pri tej plameňnej hádke o tú horiacu Moskvu preca len z ťažka po-znal som v tebe už či toho furtáckeho Be-dárka z Kr. Lahoty a či toho po hojnóm na-sýtení meravo lehnivého hada — jako ten starý pán nazval ťa v Uhrovci.“

Vidiac, že na pripomenutie lehnivého hada čelo druhovo trocha kaboní sa, dodal som obratne:

„No ale pri tom požiare Moskvy bol si opravdový boa constrictor¹⁾, vrhal si sa na svojho protivníka v hádke s ohňom a silou, svieral si ho a nedals' jemu ani vydýchnuť.“

A milý boa constrictor, týmto už čes-nejším názvom, jakoby uchlácholený, pokojne a úprimne vysvetľoval vec:

„Vidiš brat mój, so mnou je to tak: rád bývam niekedy veselý a strojím žarty, pri nichž, keď inšieho nedôjdem, aspoň sám zasmejem sa; vysmejem ale zpozdilcov a učím opatrnosti. Ty nemáš čo ľutovať, vydržal si statne oheň zkúšky a prijals' už tam neve-dome krst národný, krst ohňa. Čo ale dotýče

¹⁾ Latinský názov štrkacieho hada, znamená ozrutu svierajúcu, putami otáčajúcu, nivočiacu, na koho vrhne sa.

sa výjavu Uhrovského, ten popchnul mňa, aby som varoval sa dač podobného. Celý poľden jachajúc bez potrebného občerstvenia tela a tebe i tovaryšom cesty remeslo prechytujú, bol som zmorený. Hojné požitky stola neprišli občerstvenie ale zmalátnenie tela i ducha. Nemôžem si odpustiť, že som nemohol sekať a rúbať sa do živého tam s tými protivníkmi našej Levoče, škôl našich. reči našej. No vynahrádzal som si to v Kr. pri dispuťe, jež svedkom si bol.“

„Teda pán farár v Kr. vytrpel i za tých.“ —

„Lúto mi ho bude, kým žiť budem; neznal som, že tak zaslepovať a uchvacovať dá sa náruživosťou.“

„Ba len jako si prišiel s ním do hádky?“

„Začal on sám, že čo teda vyviedli v tej Levoči ti naši, čo minulého roku pre jedného Štúra opustili slavné učelište jako je od rokov Prešporok. Tu za povinnosť pokladal som si brániť nielen našich Bratislavských mladistvých orlov, ale i dokazovať mu, že deťom matky Slávy svitá deň nového žitia a že jako už dosiaľ vyviedly v histórii mnoho, dokážu toho ešte viac a slavnější. Tu sme prešli na pole dejepřavy a už ani nepamätám, jako zrazu dostali sme sa až pod Moskvu z r. 1812.“

„A tu pod plameňmi Moskvy začína sa naše plameňné priateľstvo,“ podával druh druhovi ruku.

„Tak je brat mój, tys mój druh statný, pochopil si ma, česť Slovanstva a česť reči našej Slovenskej hájaceho a urážku druhu prijal si i za svoju. Len jedno vysvetli mi, kde v tebe mladuškóm rhethorovi maďarskej školy vzal sa cit národnosti?“

„Cit a slabé povedomie národnosti mám z domu rodičovského. Chudobné, utiahnuté je to naše učiteľstvo, ale slavný pocit národnosti pestuje práve v tej utiahnutosti verne, často i samo nebadá jako. Jako syn slovenského učiteľa i ja dostal som sa s pocitom a vedomím svojej národnosti medzi maďarských spolužiakov, s nimiž skoro dohadovali sme sa, iste v Miškovci ešte len o tom materialnom, či by vyžil Slovák bez maďarskej slaniny a Maďar bez slovenského železiva a dreviva alebo jakoby jiedol Maďar i chlieb,

keby mu ho slovenské ruky nedorábali — a čo viac podobného poukazovalo preca, že sme hrdí na svoj ľud a národ. Ďalej mi sám soznávaš, že moje národné povedomie i nevedome prijalo prvý krst ohňa hneď z počiatku tejto našej púti po slovenských krajoch. Pri požiari Moskvy v Krajnom chápal som ta už úplne, žiadajúc sebe už predtým počut tak horľive a dôkladne rečníaceho Levočana; bo o Levočských sokoloch spomínal už Branislav v M. Stankovcch a hádka Krajňanská rozohňala moju pochyľnosť, že či ty ozaj budeš jedon z nich.“

„Teda ty si bol s Branislavom, ktorý návodom Štúrovým cestuje teraz po Slovensku, aby svojou výrečnosťou rozduchoval každú iskru národnosti, kde jakú najde a kričal oheň tam, kde ho niet? Hovor, bol si tak šťastný? A mňa to minulo!“

Na odvetu a na ukrátenie cesty nasledoval nástin celého večera v M. Stankovcch, jako ho my z ôsmeho¹⁾ záhlavia týchto supplikantských zápisov už známe.

Trpeliý čitateľ dávno uhodnul, že takto nudnosť cestovania vo vozňoch koňmej železnice od seba zaháňajúci dvaja druhovia neboli iní, jedine moja Tulipánovská maličkosť a od Krajného počnúc mój po supplikantskom remesle i po smýšľaní ducha nerozlučný tovaryš Bedárek. Dodaf musím len to, že pravé v pozdejšom živote národnóm na slovo vzaté meno mójho druhu krem žiakym žartovným priezviskom premenené bolo na Bedárka. Bol on šuhaj vysoký, kostnatý, chudý, bladá, často postonávajúci. Žiacky vtip a žart neodpustil tejto okolnosti pri ňom a šuhaja ináč horľiveho a duchom nadaného prezval Bedárkom; tak jako pozdejší, keď moje vždy rumenné prekvitajúce líce porovnali s jeho bladosťou, ľúbilo sa súdruhom prezvať mňa menom vzatým od červeného tulipána. Do supplikantských aspoň zápisov takéto priezviská vhod mi prišli.

„U prúdiv valných Dunaja šíreho“ zosadli sme druh s druhom a pospiechali kri-

¹⁾ Prehľadnutím sadzača stalo sa, že je tam položené VI., miesto VIII., čo týmto opravujeme. Red.

žom Bratislavou až ta pod vinice na „Pannenskú ulicu,“ neohliadajúc sa mnoho jak to tam vo veľkom meste vyzeralo. Na „Pannenskej ulici“ v rade druhých nepočetných trafil sa i jeden pre nás významný dom. Na poschodí jeho bolo na tento čas bydllo redakcie „Slovenských Národných Novín“ a „Orla Tatranského;“ tu bytoval náš Ludevít Štúr. Bedárek mal ucestenie už z Levoče od „Prešporčanov,“ jak zvlášť menovať vo zvyku bolo tých šuhajov, čo „za vec svätú“ opustili r. 1844 mesto toto. Za ním pohodil, s ním spratal som sa už teraz i ja.

Dostali sme sa do dvoch príduružných dost priestranných izieb, jejichž náradie — totiž niekoľko táborských postelí, stolce, stoly a police zapratané voskrz a naskrz papiermi, spismi a knihami — svedčilo, že dostali sme sa hneď do spalny i do pracovny, ba i do obedovny spolu; jak ukázalo sa nám, keď prišiel čas obedu, že tu celkom po slovensky „kde si pracoval, tam i najedz sa.“ Traja, v ten čas šuhajci prekvitajúce mladostou, dnes už v práci za vlast a národ sedivejúci mužovia, písali a pracovali i na tento čas pilno. Príchod náš z počiatku žiadneho nevytrhol z práce. Iba keď Bedárek predstavil sa jim jako „Levočan,“ jako úd „jednoty“ či navštevovateľ slovenských hodín s pozdravením od toho i onoho: tu razom poskákali všetci na nohy a vítaniu sa, jako čo tam v Levoči mali sa „naši,“ jako čo to tam bolo po celý školský rok — slovom úprimnému, brátskému prijatiu a shovoru už nebolo konca kraja.

Živý, veselý shovor mylit musel kohosi ešte i v tretej, s našim zasedaním bezprosredne hraničiacej izbe; bo vzdor hlasitej vrave počul som tam niekoľkoráz pádnym krokom preísť po podlahe. Hneď na to otvorili sa dvere a v nich objavila sa vysoká mužná postava, pozoru vážne prísneho, čela trochu — iste nad nepríležitou vravou — zakaboneného, s perom písacím v ruke, v ňomž umočené čerňidlo ešte lesklo sa. Patrne teda zrovna od práce prichodil. Bol to sám Štúr — v skutku nami v súrnej práci nemilo mylený. Len raz pozrel po všetkých a domáci i spolupracovníci jeho ubádlí hneď, kolko bilo,

nečakali na jeho ozvanie sa, ale jakoby s istotou udobrenia sa v práci pretrhnutého a s výčitkou prichodiaceho preriekli: „Vynahradíme nocou, čo takto meškáme. To Levočania tu.“

Na slovo „Levočania“ vyjasnila sa i tvár Ludevítova a ruka odloživšia pero, vrela stisla pravice naše, ústa vítali nás slovom mužným, ale srdečným. Zapomenul som, že som vlastne mladuch rhetor z Miškovca, v duchu narástol som na Levočského velikána. Štúr sám nechal prísnu prácu byť pracou, pustil sa do vypytovania a Bedárek mal teraz čo odpovedúvať o podrobnosťach, jako to tam v Levoči ústav slovenský premenili neprajníci Slovenstva zase len na púho homiletické cvičenie bohoslovcov v reči biblickej, jako potom mládež založila si súkrumnú jednotu k vzdelávaniu sa v čistej slovenčine, jako nielen bohoslovci ale i všetká lyceálna mládež je za slovenčinu, cvičí sa, vzdeláva sa, pracuje, reční, prednášky „Prešporčanov“ poslúcha — a čo ja viem všetko. To by ste boli museli tam bývať, jako zanimaly nášho Ludovíta rozprávky o živote mládeže slovenskej.

Keď vyrozumel Štúr, že ja som krem nádejný Levočan, skutočný ešte Miškovský rhetor, tu hovoril medzi iným: „Huspenina bračok, huspenina všetko, čo vás to tam učia mensa mensae deklinovať alebo trochu maďarsky mondokovať. Života v tom niet; tam ste na večné veky zakliati. Živé slovo slovenčiny a myšlienky o povolání Slovanstva k slavnejšej budúcnosti uvedie vás na cestu života. Cesta to pre prvých prebudených trnistá, hneď na brieždení rána volá do práce; ale jedine tak možno vzkriesiť ospalý a zakliaty národ. Boj vás otuží; budete ho i vy prebúdzaf. Ale hovorím vám, napred sa neste k žriedlu života, k slovenčine a k prebúdzaniu ňou i k osvieteniu napred seba, potom tých, medzi ktorými budúce účinkovať budete. Je to dač hrozného, jako vás tam na vašich školách učili dosiaľ pechopovať človečenstvo — viedli vás k zakliatej mrtvole a naďovšetko vlastní národ predstavujú vám horšie od mrtvoly, ktorú rozjiedajú červy. Človečenstvo je večne živé a prebija sa i cez chmáry a mrtvotu zakliata vždy k väčšej dokonalosti. Po tisícročnom zakliatí povolany je v ňom i náš ná-

rod prebudí sa k životu, prebít sa k životu, prebít sa k osláveniu svojmu na poli práce, na poli vedy, umenia, remesiel a kupectva, hospodárstva.“

Vo mne tu dozrelo predsavzatie pripojiť sa k národnému ruchu a životu mládeže slovenskej, jako ratoliestky zaštepenej do živého kmena Slovanstva, čím skôr tam v tej dnes oslavovanej Levoči pod nebotýčnymi Tatrami.

A čo mám viac hovoriť? V redakcii u Štúra strávili sme tri dni. Boli sme tu jako doma. Domoví Slováci ani vo veľkom mieste a v redakcii časopísma svoju domovú povahu zaprieť nemohli. K zpomenuťým izbám v redakcii patrila ešte i štvrtá izbetka a kuchyňa. Tu viedla „redakciu“ jediná sestra Štúrovcov — spanilomyslná Karolina. O vezdajšie potreby „v práci ducha“ postavených verne pečujúca Marta pripravila na každý deň skromný obedik pre všetkých, po ňomž prichodily pravé pozitivy to i priateľských rozhovorov o udalostach národných to i dôvodných rečí o básnictve, o umeniach i vedách. Ináč ti tu dnu pracovali na spech vo dne v noci, bo Štúr mal odcestovať do Nitranska a hlavné redaktorské práce mali byť hotové vopred aspoň na desať dní; my tam von vykonali sme si zakiaľ i svoje remeslo i mesto, zámok a Dunaj videli i výlet sme urobili na zrummy staroslavného Devína. V poslední zvlášť večer náš bolo v redakcii živo. Dobešli k nám žiaci a údovia slovenskej vzdelavateľnej jednoty zo všeobecného jej zasadnutia, držaného dňa 4. Aug v B. Štiavnici. Šuhajci tito v pravde jako orla letom dorazili sem pešky pod dvoma dňami zo Štiavnice, aby za horúca mohli uvedomiť Ludovíta, jako k všeobecnému tomu shromaždeniu prihlásila sa mládež z Horno- i Dolnozemských evanj. škôl k poradám, jak v jednom duchu vzdelávať chce sa v reči mate-rinskej.¹⁾

Na rozlúčenie sa so Štúrom náš Bedárek predplatil zo svojho supplikantského zvyšku

¹⁾ Toto všeobecné shromaždenie mládeže slovenskej vzdelavateľnej „Jednoty“ držáno bolo vlastne r. 1846 dňa vyššie udaného Augusta. Čo tu ale vypravujem, sú veci pravdivé, len že z 1845 a 1846 dovedna spojené.

úplných osem zlatých sriebra na „Sl. Národnie Noviny“ i na „Orla,“ na svoje i na druhých dvoch druhov meno. Levočská mládež vtedy tak spájala i materialné sily, že po traja, štyria lebo i piati skladali sa na jeden predplatok jediného v tom čase národného časopisu. Štúr vyčítal mi na očiach, že urobil by som podobne, keby mi dostačovalo a preriekol. „Vy, bračok zlatý; usilujte sa už len do tej Levoče. Ale kdekolvek budete na rok študovať, odpíšte mi svoju adresu. „Noviny“ i „Orla“ posielat vám budem. Za odmenu shromaždíte i vy kolo či dvoch, či troch, či kolkých šuhajov kol seba a budete čítavať pilne, vzdelávať sa svedomite.“

Slza zahravsia v oku mojom svedčila, že tak bude.

O chvíľku za tým podávali sme si s Bedárkom ruku na prosried Bratislavy — do videnia. On pospiechal k Dunaju na loď k Vacovu a odtiaľ hore Novohradom, ja sám nazpät k mestečkom Bielej Hory.

Jako hovorím, ostal som zase sám v pravej svojej podobe supplikantskej na prosried mesta. I mienil som nedurnúť sa viac do nikoho, iba pospiechať domov, skončiť veci v Miškovci a domáhať sa do Levoče. Ale páč ti jich len, ktož to tamto popredo mňa prechodí námestím? Traja sú. Prvý je môj milý Hladovanský, druhý jeho kabáta nikdy nespúšťajúci sa Miško Vrutčanský a ten tretí čo jich vedie kto to? . . . čo to? . . . Pane Bože, či som to ja, či nie ja? Veď tam šuhaj na zrast, posúňky i kroj a barvu šiat docela mne podobný vedie tých dvoch pomedzi hemžiace sa ľudstvo veľmesta, práve jako vodil som jich ja horami Trenčianskymi, aby nestratili sa! Ale ozaj, premilý ty môj Božíčku, či vo dvoje vidím i tu i tam seba, či čo je to? Ej nechcel by som i vo dvoje túlať sa po svete a vodit nedospelých, dost toho v jednoro. Tomu musím prijsť na koniec.

„Hej šuhajci, hej!“ zavolám dost ticho, ale dost dôrazne. Šuhajci trhli sa, ozreli sa a zastali. Darma tam ten vodca ponúkal jich za sebou; môj hlas účinkoval preca lepšie-

„Nuž kde vy tu? Čože vy tu?“ opytujem sa jich.

„Nuž kdežebý, čožebý?“ ozve sa Miško temer plačlivo a nedá si hatiť tok svojej výrečnosti i vykladá všetko, jako už dva dni po meste blúda, jako po hore; nik nevie povedať jim, kdeby tu bola lutheránska fara; kde po väčších a krajších domoch klepú, tam jim nadávajú do vanderpuršov a dávajú len po dva krajciare alebo po kúsku chleba; na brehu Dunaja Hladovanskému i vrecko rozrezali a peniaze horko ťažko nasbierané byly už tam u zlodēja, keby nebol jako z neba spadol a z boku na pomoc priskočil tu hľa Jožko.

Meno „Jožko“ trhlo mnou. Upozornilo ma na toho tretieho, ešte len i úlohu ochránca pri týchto mojích Motesických ochránených prejavšieho. No meno to upomenulo ma ešte i na čosi viac — veď i ja bol som na tejto púti už raz Jožkom. Teraz premeral som moje druhé „ja“ od hlavy do päty: nápadnú podobnosť nijak uprieť som mu nemohol; ale i uhádol som hneď, kto to asi bude.

„Teda, hovorím, Jožko nový súdruh váš ochránil vaše peniaze a teraz vás nebodaj už i von z hory vyvedie. To je šuhaj bez páru! Hrdá bude Marienka, keď dozná sa o tom.“

Meno „Marienka“ trhlo Jožkom i nepochyboval som viac, že uhádol som, koho mám pred sebou; nepochybujem, že uhádli ho i moji ctení čitatelia a ešte lepšie ctené čitatelky. No dopoviem vám na krátko, čo ešte patrí k veci.

Jožko Kalina bol s Miškom v rodine a preto poznal ho a priskočil v pravý čas k nemu a k jeho kamarátovi pri Dunajských mlynoch, kde po odchode z Turca jako mlynársky tovarýš pracoval. Miško vlastne mal i naručené od rodiny ozerať sa po svete za Jožkom, ktorého v známom nám Turčianskom mlyne dcéra i rodičia tak túžobne nazpät žiadali a čakali. Tu teda sišli sa; sišiel som sa i ja s tým, za ktorého som bol do času snúbencom, ktorý zas tu za mňa konal úlohu ochraca a vodca. Vysvetlil som mu i ja jako ho tam na Turci vo mlyne nazpät žiadajú, kde i mňa — miesto neho uznali.

Nie, to som mu nepovedal; to jak sa jim bude líbiť, nech mu tam povedia. Povedal som mu len, že ma jako supplikanta vo mlyne uhostili a tiež mi naručili, aby som dopytoval sa po svete na Jožka Kalinu, ktorý veľmi podobá sa na mňa a tak žeby som ho snadno poznať mohol. Jožko, ktorý v krivom domnení, jakoby páni majstrovcí nemienili dať jedinú dcéru za chudobného tovaryša, bol jim zmizol bez stopy, patrne zaradoval sa teraz opakovanému ubezpečovaniu, jako ho tam radi majú a nazpät žiadajú. Premeral si len mňa od hlavy do päty, že či ozaj tolko podobám sa jemu — lúbencovi Marienkinmu, jakoby bol tušil, že tam i dačo viac prihodilo sa.

No, keď vyrozumel, jako naše ďalšie cesty a behy života rozchádzajú sa na rôzno, cele uspokojený poberal sa dokončiť svoju úlohu, totižto, zaviesť supplikantov ku lutheránskej fare, ktorú jako dobrý kresťan a navštevovatel chrámu slovenského i dobre znal — potom viesť jich i najpravšou cestou na Trnavu, Hlohovec, Prievidzu — do mileného Turca.

XI.

Doprava.

Konečne teda bolo i mne len dopraviť sa domov po výprave, na ktorú vypravil ma pán professor tak nenadále, ktorá i minula sa mi tak neponadzajne rýchlo v pestrom dobrodružnom kamaratstve, ktorá i dokončila sa pre mňa tak neočakávane — s úplným upevnením môjho národného smýšľania. Obrat to v živote mojom rozhodný. Dúmal som nasbierať len povážny peniažkový štvrtdiel supplikantský a požiť, popeškovať si veselo — a tu hrud mládenská, plná, ťažká myšlienok i túžob pekných na celú budúcnosť života. Nie jako na nohách, ale jako s myšlienkami tými na krýdlach preletel som nazpät Belohorské mestečká, Trnavu, Hlohovec, Nitru, Zlaté Moravce, Benedik, Kremnicu. Na štvrtý deň k večeru stanul som na hrynkú v B. Bystrici.

Ale čože? Čím viac blížil som sa k domovu, tým viac tisly sa mi do hlavy i trudné myšlienky o neobkročiteľnej prose prítomno-

sti. Snadno bolo v prvom supplikantskom ohni a s dvadsiatnikom vo vrecku obkarovať dom rodičovský, ale teraz musel som preca prísne mu otcovi na oči, vydať počet, kde som mu to zmiznul, vydať počet, načo som sa rozhodnul pre budúce — a čo povedia rodičia na všetko? Skočil si raz do Dunaja, plávajú ďalej! A potom: rozhodnému slúži šťastie — rezko teda len napred!

Hm, rezko napred; ale veru nohy unavené vypovedajú službu. I tak obzerám sa po Bystrickom hrynku len o to, jakoby unaveným nohám nejak pomôcť? Na prosried hrynku pri grante stoja dva plachtové koráby, totiž dva zrutné plachtami zakryté furmanské vozy, obrátené ojom na Horehronie a furmani práve pripravujú.

„Hej furmani, kdeže bude Pán Boh pomáhať? Či ma vezmete sebou?“

„A čo by sme nevzali, mladý pánko? Nevezieme okrem krmu nič; ideme ešte len po železo hore do Hronca. Ale nocovať budeme ďaleko a len tak na Valašianskych pašienkach, — nevieme, či sa vám to ľúbiť bude?“

Mne just to ľúbilo sa, bo Valaská už pri samom Brezne, cez ktoré prebehnúť mienil som tak na svite rána, aby som nejak nešiel sa so Psoťaným, ktorý medzi tými trudnými myšlienkami teraz poznovu objavil sa mi hrozive, jakby tak ozaj i on svoju supplikantskú zahradôčku tu v Brezne doplietal, kde ja započal i dokončieval. Nuž ale už v mäkkom voňavom sene nazad voza — ležal som vystretý a dobre usalašený. Koráby pohly sa; čo i triaslo ma, to nič; driemal a spal som si po chuti; utrmácanému telu tak žiadalo sa. Či som ešte na dač myslel a čo vo snách marilo sa mi, neznám. K večierku furmani kdesi i postáli, podhodili, napájali; potom prišla noc a asi o dve hodiny koráby zastaly — mne spalo sa ozaj chutne.

Na úsvite zobudili ma, že už pripravujú a idú v stranu do Hronca. Popretieral som oči a skočil z môjho korábu na rovné nohy. V stranu na pastvisku blčala milo hrejúca vatra. Pri nej stál — kompan supplikant. Tu ešte len pretieram oči a pozerám či to

dobre vidím či nie — kompan supplikant nebol nikto inší, krem spravodlivý môj Psoťaný, s ktorým kdokolvek v svete vďačnejšie by som bol sretnul ša, len nie tu pred Breznom, pred vykoristeným na škodu jeho supplikantským revierom.

A môj milý Psoťaný i víta ma otvoreno, milo: „Poď bračok, zohrej sa, tebe k vóli priložil som na oheň, keď to tak škarede od tých hól fučí. Zahrejeme sa, pôjdeme spolu a ver mi, nikdy by som ti tak vďačným byť nemohol, jako práve teraz tu.“

Ale ja, myslím si, radšej bych bol už za Horou¹⁾ jako práve tu s tebou. Reč ale obrátil som na inšie, aby som pomali vyskúmal, či ozaj jako dva kohúti na jednom smetisku oddáme sa do jednodruhého pre Brezňanskú suplikačku a či bude možno vec miernejšie pokonať. Trpnul som vždy, bo som vedel, že Psoťaný neukrotiteľný, kde mu ide čoby len o krajciar straty lebo výlary.

„Povedz radšej, vravím mu, kde sa tu berieš pod holým nebom takto na úsvite?“

„A ty kdeže si sa tu vzal? Vidíš, tolko opatrnosti má i druhý človek jako ty. Keď ty pred večerom dopytoval si sa na druhý voz, ja som už pohodlne ležal v prvom. Počul, poznal som fa: ale neriekol som nič, že fa radšej ráno tu prekvapím. Ja som fa kázal furmanom i zobudiť.“

„Pekné zobudenie,“ myslím si, „neviem jaké budú raňajky?“ A môj sok, zdá sa, naučený na to „lepšie za rána dač, jako celý deň nič,“ ide mi hneď nastolit paštétu; nedá mi prísť ani k reči, rúbe hneď do živého:

„Bol som už i netrpelivý, kedy sa prebudíš; bo chcel by som čím skorej byť na čistom, jako blížiti sa k mestu; cheel bych s tebou pokonať sa — straniva supplikacie v Brezne.“

„No už som tam,“ hútam si. Už ten zná o všetkom. Len kto skorej oddáme sa do vlasov, či ja jemu a či on mne?“

„Ale Psoťaný po rozhodnom vyslovení slova supplikacie v Brezne prichodil jaksi do rozpakov, jako má ďalej začať. Predbežne

¹⁾ Brezňania volajú do Gemerskej stolice „za Horu“ a celý Malohont i Gemer „Záhorím.“

panovala teda ešte tichosť na mori; môž teda ešte čakať, kým búrka vypukne. A keď na to navrhol, aby sme zaplatili furmanom a dohodli sa sami medzi sebou po ďalšej ceste, milerád pristal som, že boj bude na otvorenom mori a nie tu v blízkosti korábov; kdeby spoluplavci prišli do pomykova, ktorej z dvoch bojujúcich stránok pomáhať alebo jako búrku utíšiť, by aspon lievče z korábov neprišli do nebezpečenstva byť z korábu strhnutými a polámanými.

Šli sme teda ďalej a to — mlčky, ba mlčiac dostali sme sa skoro až k samému Breznu. Na pohľad Brezna ale zdal sa Psoťányi sbierať do vedna všetku silu ducha. Len jako už započne? I započal:

„Vieš, braček, toto premilé Brezno je moje rodisko.“

„Aha tak je,“ myslím si, „Brezno je jeho rodisko. Lenže pripomínam si to pripozde, pripomína mi vlastne on, že tu bude na svojom smetisku; rozkáže si trebars mestským dráhom, aby ma vyhodili z neho na psom družku.“ A jakú v ňom moc mať môže, potvrdzujú mi ďalšie jeho reči:

„A vieš, trebars mať moja je už chudobná vdova na penzii, ale otec bol radným pánom. Som spriatelnený s celým mestom, s tými najprednejšími. Vidíš . . . vidíš . . . uznáš mi . . . žeby mne tu ťažko bolo tak po meste suplikovať — a — a —“

Začalo mne teraz svitať na deň. Pomochol som mu z rozpakov: „Teda ty, hádam, žiadaš, abych ja tu suplikoval po meste?“

„Uhádol si, brat môj; viem, že to urobíš; preto uvítal som ťa hneď s tým, že som tomuto nášmu sretnutiu sa veľmi povďačný. Vytrhneš ma z veľmi nemilého mi postavenia, usporíš mi mnohé trpkosti.“

„Ale ja? Ja ti po Brezne viac suplikovať nebudem.“

„Nebudeš, nebudeš? A prečo nie, ved tu dostaneš pekný groš; ved . . . ved moja mať utopí ťa v žinčici, nakrmí ťa dobrými bryndzovými haluškami.“

„Za žiadnu cenu tu nesuplikujem.“

„Nie? Ani keď ťa pekne prosím? Ani keď ťa nepustím ďalej, kým mi to k vóli

nevykonáš? Ani že som ti vždy dobrý bol a zase donesiem ti do Miškovca oštiepok?“

„Ja viac nepôjdem do Miškovca, pôjdem do Levoče.“

„Pôjdem do Levoče i ja.“

„Sem teda ruku, že pôjdeš.“ Psoťányi ju podal ochotne; nepustil som ju; pozrel som mu v oči a doložil: „Ale suplikovať po Brezne preca nebudem.“

„Ale prečo nie, keď ti už všetko sľubujem?“ vyvolal tento temer zúfale.

„Preto, že som ti vopred všetko posuplikoval, iba faru a radný dom nechal.“

Kto bol radšej jako Psoťányi, keď vysvetlil som vec! Mamička jeho ešte radšej bola, keď asi o pol hodinky vyratúval som domy a kde jako ma častovali. Chudere slza v oku zahrála, že aspoň v rodinnom meste novyjde tak na celkom na javo, jako syn radnej panej musí doberať supplikaciou, čo z domu či zo skromnej pensie nedochodí. Že ale vedela česť vzdať i suplikantovi, to dosvedčila, keď k plnej mise pirohov usadila mňa suplikanta za vrch stola.

Na druhý deň za tým sedel som už doma pri haluškách, ktorými mamička mienila pomeřit rozhorleného otca so synom pobebehom. Otec totiž ešte v deň môjho odchodu dorazil pod večer do Miškovca. Držal prelekcie panu professorovi, že bez vedomia rodičovského vypravil syna po svete; povyplácal všetko; pobral háby moje; vymenil i testimonium. Ešte i po mojej doprave domov dal uchlácholiť sa krom tým, že moje účty v poriadku a nadto i maličký zvyšok štvrtiny odo mňa odobral. Hundroval preca, že nezkúsenému a lahkomyšlnému mladuchovi mohlo i zle povodiť sa. Pri takých okolnostiach nosmel som ani ceknúť — o Levoči.

Prázdny preca blížily sa ku koncu. Čím viac v príhodných zábavy hodinách rozprával som otcovi o prebehu mojej suplikačky, tým viac rozjasnievala sa jeho tvár. Tu i tu doložil: „No, takto preca bude z teba dač!“ Konečne doložil som mu ja vec — o Levoči.

Otec zamyslel sa; zdal sa čosi prisne a naozajšie rozvažovať a potom ale, dla svojho zvyku i vypovedal: „Sám tak myslím,

že je tebe potrebné oddať sa na vyššie vzdelanie — ač budeme-li mať k tomu prosriedkov. Vidíš, abych ťa vymenil z Miškovca, prinútený som bol urobiť požičku a to na dedičstvo tvojej matkino, ktoré je ešte len v záвете na papieri. Z učiteľstva just len tolko máme, čo zjeme a čím sa dost chartrne odievame. Potrebný groš do Levoče z toho odtrhnúť nemožno; vysupplikovaný zvyšok nepostačí ti ani na začiatok. Abych požičiavať a úrokovat nemusel, pôjdeš dokončiť rhetoriku, kde najbližšie — do Oždian.“

Pripomenutie Oždian, chatrnej to dedinky s klesajúcim maďarským gymnasiumom, zarmútilo ma náramne; chodil som s ovesenou hlavou za tri dni.

Na štvrtý deň bolo všetko hotové do Oždian. To všetko záležalo z jedného batôžku a z kapselky. Batôžok so šatami a perinkami dvíhal sa ponad hlavu ženičky, ktorá ho na chrbáte niesť mala. Kapselka s postruhníkmi a s Ciceronom opálala sa pri mojom boku. Otec jako strážny duch stál nad všetkým, aby sme nič doma nezabudli; v jednej ruke držal paličku do cesty hotovú, druhou ešte ohmatal vo vrecku vysupplikované peniaze, aby presvedčil sa, že sú v skutku tam. Mamičke šlo do plaču, vidiacej jako z nechuti poberá sa i synček.

„Bože, Bože, či naveky v tých Ožďanoch zahrananý ostanem!“ začal som smutnú odbiereku z domu.

„Veď si preca mohol ešte raz na to moje dedičstvo požičať, a dať ho do tej Levoče, keď tak chce;“ vycitovala matka otcovi.

„Jakože ti pôjde, chudák, keď tak naskrze nechce sa mu?“

„Už ináč nebude; sme na ceste;“ hovoril otec. „Ale syn môj, veď uznávam i ja, že dobre chceš a hovorím ti i máš vzdelať sa za hodného syna národa — ale uč sa konať i to, čo káže nutnosť slovenskej chudoby. Konanie toho, aby som ti oblahčil, nechal som na túto poslednú hodinu, o čom včera dostal som list z Prešova. Počujte. Dedičstvo matkino po jej nebožkom bratovi profesorovi Prešovskom dostaneme na budúcu jar v hotove a to bude obnášať viac sto zlatých. Práve jakby sme ho vopred strovíli, bola by radosť krátka. Lepšiu vám ju chcem pripraviť. Na takto rok vyšlem ťa i s matkou na príležitosti — do Levoče, abys ju neopustil, kým nedoštuduješ. Krem toho povedal tebe synok pán redaktor „Slovenských Národných Novín,“ že kdekoľvek budeš, tam ti bude posielat „Noviny“ i „Orla“. To nech bude teraz radosť tvoja. — Mať naša, s Bohom sa maj!“

Pobožkal matku v tvár, za tým ja jej ruku a ona zase mňa v tvár. Šli sme — cez Ožďany do Levoče. Bo otec dobre predpovedal; všetko bolo tak! Do roka boly „Národné Noviny“ s „Orlom Tatranským“ mojou a kolo mňa shromáždených vrstovníkov radosťou; po roku siel som nie sám ale i s druhými, ktorým Štúrove noviny oči otvorily — do Levoče. Tam sme potom žili, tam sme sa schovali, keď i nie všetci za sokolov a orlov, no všetci za verných národu synov!

Viliam Paulíny-Tóth.

(Podobizeň na str. 265.)

Slováci, Slováci, národ holubičí!
Celý svet ľúbite a vám nik nežičí.
Vrah váš nepokojný pravdu Božiu kazi;
No nezúfaj rod môj, veď ona zvíťazi.

V. Paulíny-Tóth.

Na krvavých nivách Rozhanovských padol kvet zemanstva slovenského, uvädla nádeja na preporodenie slovenského národa, ktorému sa bolo už v X. storočí do hrobu od-

zváňalo. Matúš Trenčanský, pán Vahu i Tatier, veľký ten slovenský hrdina zradou svojich spojencov podľahol nepriateľovi. Dobrú noc, Slováci — šeptal zomierajúci pokorený tento

slovenský Žižka. A národ náš zdal sa klesať v spánok smrtonosný. Po premožení Husitov u Lipan v Česku r. 1434 pristahovali sa na Slovensko mnohí bodří bojovníci českí. Iskra, vojvodca jích udatný, obsadil čatami svojimi všetky hrady a mestá na Slovensku. Národ náš začal pretierať si oči, zobudený zo spánku nečinnosti válečným hmotom a víťazným jasotom pobratimného národa českého. Nastaly krvavé vojny so sverepým Turkom. Slováci cedili krev svoju za milú vlast Ugriu, Slovensko bolo pevnou baštou proti tureckej svereposti. Boje tie prešumely nad hlavou národa nášho, ktorý dosvedčil sa byť v dňoch pre vlast osudných nie len holubičím, no i orličím. A zase ticho, hluch, pusto po Slovensku. S pádom jozefinismu začal sa hlásiť národ maďarský k národnému životu. I genius slovenský nespál. Běl, Leška, Plachý, Tablic, Palkovič, Rudnay, Hollý, Kollár, Šafárik, Bernolák, Hamuliak a mnoho iných lepších duchov slovenských jali sa kriesiť národ slovenský k novému činnému životu. Prišiel rok 1847—1848, v ktorom národ náš prijať mal krvavý krst svojho preporodenia. A tu vystúpili traja mužovia, Štúr, Hurban, Hodža, aby slovom a palcatom odrážali strely smrtonosné, ktoré do srdca nášho národa a jeho kresťanskej osvety namerené boly. Od toho času brieždi sa na Slovensku zo všetkých strán, a národ náš kráča napred k osvete krokom obrovským, ačkoľvek šakali vyjú, sovy húkajú snažiac sa veštiť polnoc večnú národu slovenskému. Čaty tábora nášho, bojovníkov ducha, stoja pevne, jako múry hradné, i veríme, že budúcnosť je naša. Veď máme hlavy na svet súce, máme mužov rázu plných, neustupných, stálych v borbe za život i osvetu našu, jako tie žulové bralá našich Tatier; máme bohatierov neohrozených, osvietených, ktorí dovedú Herkulesovým umom a ramenom vyčistiť Augiašov chliev predsudkov, pýchy, hlupstva, duševnieho otroctva, ktorí čo nová šľachta zasvätili sa telom i dušou národu, a nedbajúc na žiadne odpory a rovnou cestou kráčajúc, jako ti bohatieri v našich bájných povestach k zakliatym zámkom, vedú národ k seba povedomiu, ku kresťanskej osvete, jakou národ náš už pred

tisíc rokami iné národy prevyšoval. A v prvom rade tohto tábora bojovníkov ducha vyniká za našich dňov muž, na ktorého preto, že je rázneho a pevného charakteru bojovník, v najnovšom čase neprajníci naši a nimi zakúpená renegátska chasa svoju pekelnú žľč vylieva, muž, ktorého národné záujmy sú jeho záujmy, muž, ktorého celý národ miluje a ctí, ako jedného z najprednejších slovenských mužov a ktorého podobizeň záhlavie čísla tohto okrašuje — *Viliam Pauliny - Tóth*.

Viliam Pauliny-Tóth narodil sa v Senici, v župe Nitranskej dňa 3. júna 1826. Už po roku ztratil otca svojho, ktorý tam bol evanjelickým farárom. Starostlivá matička, verná dcéra národa slovenského, vychovávala synka svojho u svokra Sigmunda Paulinyho, ev. farára v Podhradí, kam sa po smrti manželovej presťahovala. Po odbavených dedinských školách poslaný bol ostrovtipný mladík r. 1836 do Komárna, kde jako i v Modre a Požoni do r. 1846 študoval. V Požoni dlal a účinkoval toho času náš veľký Ludovít Štúr, ktorý mocne na prebudení národného citu medzi tamojšou študujúcou mládežou slovenskou pôsobil. Pauliny stal sa horlivým jeho učedníkom. Keď Štúr r. 1845 založil svoje „Noviny“, vystúpil Pauliny na spisovateľské pole v 7. čísle „Orla Tatranského“ s básnou „Hviezda“, i usilovne pracoval pri jeho „Národuích Slov. Novinách.“ Po skončených študiách právnických a bohosloveckých podnikol cestu do Srbska, odkiaľ navráťac sa, stal sa r. 1847 vychovavateľom v dome Mikuláša Laskáryho v Honte. Toho istého roku vyvolený bol za profesora od evanj. cirkve v Kremnici. Vypukla r. 1848 maďarská revolucia. Ladisl. Benický, známy komisár vlády Košúthovej, dal Paulinyho v Kremnici čo „vlasti zradcu“ uväzniť. I vstúpiť musel čo prostý vojak medzi honvédov a bojovať v radoch maďarských. Súčasťnil sa v bitkách pri Pákozde dňa 30. septembra 1848, pri Švechate dňa 20. októbra, pri Rábe 27. decembra a po niekoľko dňoch na to pri Moore a Bábolne. Keď maďarskí povstalcia dňa 5. januára 1849 z Pešti k Debrecínu ustupovali, zostal ranený Pauliny

v Pešti, kde bol od cisárskych chytený a opäť do väzenia hodený. Keď nevinnosť jeho po ďalšom vyšetrovaní dokázaná bola, bol s Franciscim, Daxnerom, Bakulinym a inými na svobodu pustený, i pristúpil ku slovenským dobrovoľníkom, kde sa stal i stotníkom. Jako Körner na poli bitiev proti Napoleonovi a slovenský renegát genialny Petőfy, Percelov podplukovník, — tak skladal i Pauliny na bojištách svoje iskrenné piesne, ktoré si temer celý národ osvojil a ktoré r. 1865 v Prahe nákladom Eduarda Valečky sobrané na svetlo vyšly.

Po rozpustení dňa 21. novembra r. 1849 Jindrichom Levartovským sboru dobrovoľníkov slovenských, vstúpil Pauliny v máji r. 1850 do štátnej služby. Roku 1851 stal sa podslúžnym v Rudnom. r. 1852 slúžnym v Bytči a r. 1853 prvým stoličným komisárom v Pešť-Žolte, kde až do r. 1861 a sice za tri roky samostatne ako námestník stoličného predstavy úradoval. Maďari poznali v ňom dobrodince svojho, bo on syn národa holubičieho znal si citiť národ maďarský v jeho krušnom postavení, i oblahčoval ťažké jarmo jeho, kde len mohol. Pamätne je medzi iným, že v týchto časoch boly len dve stolice v Uhorsku, kde maďarčina tolerovaná bola ako úradná reč u služnodvorských úradov a obcí, čo ohľadom pešť-žoltskej stolice dialo sa jeho vlivom, ponevác ako nepriateľ všelikého odnárodnovania ani Maďarov germanisovať nechcel. Maďari naučili sa poznať v ňom dobrosrdečnosť a statočnosť národa slovenského. Toho dôkazom je, že ho mesto Kecskeméth, kde úradoval, počtilo diplomom čestného mešťanstva. Darom sa teda rozhadzujú hlúpi podplatení Herostratovia, Eňalteovia, Judášovia a maďarónski Thersitovia pochabiac sa a búchajúc do sveta, že Pauliny kančukoval Maďarov. R. 1855 pojal si za manželku slečnu Vilmu rodenú Tóth, jednu z prvých dcier a krásavic Kecskeméthskych, rodenú Maďarku. Jej ujec Ján Tóth ho adoptoval i bol Pauliny s cisárskym povolením do šľachtického stavu povýšený.¹⁾

¹⁾ Upozorňujeme na toto b. bystrického rytiera Don Quijotta a jeho Sancho Pansu, aby sa haňbili jako starí chlapi, jak ešte ďakej

R. 1861 v januári prešiel do Budína, kde začal vydávať „Černokňažníka,“ list ilustrovaný satyricko-humoristický, a r. 1862 „Sokola,“ belletristický to obrázkový časopis, ktorý až do r. 1869 (neskôr v Skalici) vydával. V časopisoch týchto sústreďoval hlavniú činnosť svoju spisovateľskú. A časopismi týmito veľmi prispieval k šíreniu sa národného upovedomenia a slovenskej osvety v národe slovenskom.

Keď r. 1861, dňa 6. a 7. júna národ slovenský pod lipami vo Sv. Martine „Memorandum“ svoje formuloval, vyvolený bol Pauliny za zápisníka porady i bral činnú účasť na debatách porady. R. 1863 spísal politickú brožúru „Jánošík“, ktorá s menom Jána Bobuly v Pešti vyšla, i bol pre ňu s jej vydavateľom v Budíne za mesiac väznený.

Paulinymu pripísať sa musí popri Franciscimu, Hurbanovi, Daxnerovi temer najväčšia zásluha, že bola národnia uvedomeľnosť k životu mocne prebudená na Slovensku po páde absolutizmu Bachovho. Aby mohol i politicky výdatne účinkovať, súčasťnil sa pri založení „Pešťbudinských Vedomostí,“ ktoré r. 1861 pod redakciou Jána Francisciho v Budíne vychodiť začaly.

A jak čule súčasťňuje sa Viliam Pauliny-Tóth v rozvoji národného života, svedčia najlepšie tieto nasledujúce dáta: Roku 1866 vyvolený bol v Turč. Sv. Martine za prvého

haňby majú, a nedržali obecnosť svoje za hlupšie od seba, za krupinské školské deti, ktorým bolo povedať možno, že Kristus Pán bol syn tesárov, jako to učil pán nedouk Sancho Pansa; začo, jako „Cirk. Listy“ nedávno písaly, opustiť musel úrad učiteľský. My len lutujeme vysokú vládu, že takými vôbec duševne a mravne bankrotovanými rytiermi smutnej postavy blatom hlupstva, bezočivosti a bornírovanej lže hádzaf dovoľuje a to na účet našich krvavých mozoľov po mužoch, jako je Pauliny-Tóth, pred ktorého učenosťou, statočnosťou a vlastenectvom každý statočný človek, ba i ten najväčší nepriateľ politický, klobúk dolu zložiť musí. Nás to nepomýli, ba skôr zplodiť môže Miletičov. To nech si p. Jekelfalasy k sluchu pripustí, upozorňujeme ho na to. Páni, hnevajte sa, ale nehrešte; kuďte, keď sa vám ľubi, nepriateľmi vecí, nie ale osoby: „Claudite jam rivos pueri, sat prata libere!“

podpredsedu „Matice Slovenskej,“ kde poslal zdarne a výdatne čo taký úraduje. R. 1867 založil v Martine štvortriedové ev. gymnasium, r. 1868 sporiteľňu a r. 1869 kníh-tlačiareň. Od roku 1865 kandiduje vždy za poslanca na krajinský snem a vláda maďarská vyvinúva vždy proti nemu najväčšiu svoju činnosť, aby nebol vyvolený. Dňa 18. marca r. 1869 bol preca vyvolený za snemového poslanca vo volebnom okrese kulpinskom v Báčke, ačkoľvek vláda všetko možné vynaložila, by voľbu jeho prekazila. Na sneme tom ačkoľvek mierne, no preca mužne bránil práva slovenského národa, i bol pre svoju výrečnosť i u svojich a národa slovenského najzatejších protivníkov veľmi oblúbený. Bol on na sneme tom Miletičom národu svojmu a národ nezabudne nikdy na svojho junáckeho obranca, ktorý ho tak dôstojne na sneme zastupoval, že nás v inom svetle vidieť začínajú tí, ktorí pre nás mali svobodu len a ľa „pohostinné“ Prokrestesovo lôžko¹⁾. R. 1871 vyvolený bol za inspektora evanj. Nitranského senioratu; v septembri ale tohože roku prejal redakciu „Národných Novín,“ i účinkuje mužne, taktične na rozvoj politickej zralosti v národe našom, i bojuje neohrozene za práva a svobodu národa. Následkom zásluh jeho na poli vied, umenia a politiky, menovala ho „Matica Srbská“ v Novom Sade a „Srbská Učená Spoločnosť“ v Belehrade svojim čestným členom, patronát ev. martinského gymnasia správcom, mestá: Kescskeméth, Turč. Sv. Martin, Stará Turá, Nemecká Lupča, Mošovce, Kláštor a Slov. Pravno svojim čestným mešťanom.

Čo sa jeho spisovateľskej činnosti týče,

musíme ešte pripomenúť, že r. 1848 vydal v B. Bystrici politický spis „Vek svobody“, v Skalici od roku 1866—1869 štyri sväzky svojich povestí („Besiedky“), ktoré po Kalinčákových a Hurbanových obecenstvo slovenské najradšej čítava; ďalej napísal a vydal r. 1865 politickú brožúru „Vlastimil“ pod pseudonymom M. Rozmarín; složil i mnoho menších básni, ktoré vyšly zväšťa takže pod pseudonymom V. Podolský, ba i na poli dramatickom zdarne sa pokúsil, složiac pôvodne medzi inými oblúbený „Kocúrkovský bál“. Okolnostam našim primerane prepracoval celý rad divadelných hier, ako sú medzi inými: Dve pištole, Väzenie Strýko, Pán Tomáš, Po anglicky, Už je koš hotový atď.

V rukopisoch prechováva mnohé práce, tak menovite: „Slovenské bájeslovie.“

Každý národ má svojich mužov, ktorí za jeho pokrok duševní, za lepšiu socialnú a politickú budúcnosť celý svoj život, ba samých seba zasadzajú, posväcujú. Medzi takýchto mužov v prvom rade počítujeme nášho Viliama Pauliny-Tótha. On nachádza sa práve v najmužnejšom veku, i čakáme od neho ešte mnohý mužný čin. A on nachádzať môže už dnes milú odplatu v národe svojom za namáhavé svoje práce, bo národ celý si ho ctí a miluje, čo otca, čo vodca svojho. I podajme si, bratia, svorné pravice pod zástavou, jakú vytyčil nad táborom našim náš Pauliny a čo i odchýlnymi cestami kráčajme svorne k jednému vznešenému cieľu: ku povzneseniu a osvieteniu národa a —

„Bôh dá, že svitne i nám slovenský deň!“

Rozmanitosti.

Maoriovia v Australii. Nový Seeland je ostrov asi 400—500 hodín vzdialený od pev-

¹⁾ Bohatý a mocný Prokrestes uhostil každého cudzinca po kráľovsky. V noci zaviedol ho do spalne a keď si hosť lahol na lôžko a bolo mu krátke, dal mu hlavu zofať, keď bolo dlhé, dal jeho telo na škripci natiahnúť — čo hosť i dušu vypustil — aby len lôžko to preňho sa hodilo.

niny australskej. Keď sa podívaš na mapu, vidíš, že záleží zo troch menších ostrovov a má podobu bôty. Okolo nového Seelandu je mnoho maličkých ostrovkov podnes neobydlených. Tie tri hlavné ostrovy, z ktorých Nový Seeland záleží, menovali tamorodzcenci Eahinomave, Tavai-Poenammo a Rakyrra. Na starých mapách najdeš i tieto mená. Teraz

nazývajú sa Severní, Srední a Sterwartov ostrov. Holandčan Tasman, ktorý zem túto prvý našiel, dal jej meno Nový Seeland. Severní ostrov má hory večným sňahom pokryté a sopky voždy ešte horiace. Je tu i viacej jazier, medzi nimi nektoré s vriacou vodou, a viac prameňov a menších riek, ktorými sa vriaca voda prúdi. Zemetrasenie nenie tu žiadnou veľkou vzácnosťou a býva tak silné, že drevené stavania sa horedolu húpajú a kameňné buď sa zboria, alebo aspoň veľmi nebezpečne poškodia. Podzemný hrmot býva pri niektorej sopke voždy slyšaný. Na pemsu, sírku, meď, kamenec, železo srebro a zlato je tento ostrov bohatý. Pralesy prikrývajú veľkú jeho časťku. I srední ostrov má vrchy 13.000 stóp vysoké a večným sňahom pokryté. Ostrov Stewartov je vôbec hornatý. Korianky istého druhu zeleniny, na ktorú Nový Seeland je veľmi bohatý, slúžily tamojším obyvateľom za hlavný pokrm. Chutnajú vraj lepšie nežli naše zemiaky. Je tam i hojnosť lanu. Ssavcov bolo v Novom Seelande, driev jako ta Europčania vnikli, veľmi málo. Vie sa len o dvoch druhoch jakýchsi myší, o psoch a o krysoch. I ptáctva tam bolo málo, za to ale výborných medzi nimi spevákov. Europania i rozličných ssavcov, bravov, kráv, koňov atď. i ptákov, hmyz sbierajúcich, ta dopravili. Hadov a žiab v Novom Seelande ani niet, za to ale mnoho pichavých múch, komárov, pavúkov a iného hmyzu. More, jazera a rieky majú množstvo rýb každého druhu.

Povetnosť Nového Seelandu je europejskej podobná; je vraj najrozmanitejšia na svete, najzdravsia a najmiernejšia. Ponevác nový Seeland leží v južnej polovici zemekule, nuž sú jeho časťky roku iné jako naše. V Januári a vo Februari je tam leto, v Júni a v Júli zima. Jahody tam zrajú v Novembri, v Decembri a v Januari, čerešne v Januari, jablká a hrušky vo Februari, fíky a víno v Marci. Zima vraj nenie tak tuhá nikdy, aby roľník nemohol vyjsť bez kabátu. Pôvodní obyvatelia Nového Seelandu sú Maoriovia. Tak sa volajú sami. Podľa svojich národných povestí a piesní prišli ta na veľkých lodach od severo-východu. Dialo sa tam nekdy, jako za času z Asie do Europy, presťahovanie

sa jednotlivých kmenov. Maoriavia sú 5 stóp 6 palcov priemerne vysokí. Thomson hovorí, že najvätsieho videl, ktorý mal 6 stóp 5 1/2". Vrchniu časťku tela má Maori dlhú, predlaktie dlhé, nohy krátke a široké, ruky malé a končité, vlasov mnoho a čierne, zuby pevné, oči tmavé a veľké, nos krátky a široký, vrchniu gambu dlhú, čelo vysoké a k zadku nahnuté, kožu svedú nekdy i do čierne. Veľké oko a temné zorničky dodávajú Maorovi zvláštny ráz vážnosti a vo vyššom veku až i zármutku, Telesná sila nevydá mnoho. Maori beží na počiatku ďaleko rychlejšie než European, ale nevydrží dlho, tak že ho European zase veľmi ďaleko predbehne. Maoriovia líčia svoje telo radi farbami. Ale je to podivné líčenie! Mužia pomalujú rozličnými figurami obličaj, bedrá a stehná; ženy zase gamby, bradu a mihalnice, i napustia líčené miesto žravou látkou, aby sa figura nezmazala. Ine do tela zažrala. Že také barvenie je náramne boľastné a že pre samú boľasť naraz ani vykonané byť nemôže, rozumie sa samo sebou. Jazyk Maoriov je bohatý, nežný a veľmi spôsobilý k naznačeniu duchovných myšlienok. Majú tiež nektoré pekné národné príslovia, ku pr.: „Muž k práci idúci najje sa, kto ale lenive doma mešká, má núdzu,“ „Páliva je treba na zimu, ale pokrmu na celý rok,“ „Práč a bitec je v nebezpečenstve, že skoro umre, kto ale vzdeláva pole, umiera v dobrom starí,“ „Darovaný pokrm páli v chrtane, ale vyrobený pokrm chutná sladko,“ „Pavúka nevidíš, keď sa zapradie; tak sú i úmysly človeka v jeho srdci skryté,“ „Najjemnejšie hnutie rákošia zbadáš, nie ale srdca“ atď.

I veria Maoriovia, že nebo a zem zplodily šesť synov: otca všetkých ľudí a vojny; otca všetkých ľudských pokrmov, ktoré bez pričinenia ľudského rastú; boha rýb a zemeplazov; boha vetrov a búrky; boha rastlín, ktoré ľuďom treba pestovať; boha lesov a ptákov. Vyjmúc boha vetrov a búrky, všetci ostatní synovia zprotivili sa svojim rodičom — nebu a zemi a násilne jich od seba odhnali. Čo náležalo spolu, rozdvajilo sa, nebo hnané hore, zem dolu. I nahneval sa boh vetrov, a vypovediac bratom svojim vojnu, bojoval proti nim nekonečným daždom, vírom

a víchrom. I utekal boh rýb do mora, boh rastlín do zeme, boh lesov bol roztrhaný; len boh ľudí nebol premožený; ale boh vetrov vedie vojnu a prenasleduje ľudí na vode i na zemi preto, že starý, nesmierny hriech na nich lipí. No nebo a zem vinou svojich detí nikdy rozdelení, milujú sa preca. Zem posielala znamenie svojej lásky vo výparoch, ktoré z hôr a nív vystupujú. Nebo smúti po milovanej zemi a plače jej do lona v tichej noci svoje slzy, ktoré vraj ľudia menujú rosou. Ktoby hneď na prvý pohľad nevidel v tejto viere Maoriom mnohé utešené pravdy, ktoré na pôvodnie prastaré zjavenie Božie jakoby prstom ukazujú, ktoré ale behom času na ceste prirodzenému človeku vlastnej vždy viac a viac zotrené boly? Pojmy o hriechu a trestu, o rozdvorení toho, čo spolu náleží, o túžbe po opätnom toho spojení, previevajú celou jích vierou. K týmto svojim bohom, ktorých spoločne menujú Atua, modlievajú sa za zdar pri sejbe, pri lovení rýb, za ochranu na cestách, za víťazstvo vo vojne; no osvobodenie od hriechu, očistenie srdca u bohov svojich falošných nehladajú. To, čím Bôh svoj ľud k spaseniu vedie, Maoriom zchádza — povedomie hriechu a túžba po vykúpení. I nepozostalo jim nič viac, jedine vyvinutá smyselná povera. O živote po smrti znajú tiež nečo, bo vedia o dvojakom živote; veria totiž, že nektorých idú duše do neba, v ktorom je vraj desať nižších a vyšších oddelení, v nižšom oddelení vládnu moci víchru a vetru a vo vyšších sú duše zomrelých podľa dôstojnosti, jakú na zemi mali. V najvyššom oddelení sú bohovia a duše bohatierov bohami učinené, ktoré z času na čas v jašteroch, pavúkoch, ptáček, v hmle a v tichom vetru na zem prichádzajú. Vôľu bohov zpytujú kňazia, ku ktorých povolaniu prináleží i nemocných hojiť, pri narodení a smrti obrady konať, ľudí liečiť. Nepracujú hmotne, ľud jim dáva všetko, oni sú mu radcami a vodcami. Osoba jích je posvätná. Vôľu bohov oznamujú z letu štebotu ptákov, zo snov, z vetru, z dúhy, z hviezd, zo stínu vo vode atď. Chrám bohom určené nemajú. Vedľa obradov, liečenia atď. zaoberajú sa kňazi i čarením a zaklínaním. Beda tomu, komu

kňaz zlorečil a koho zlým duchom vydal. Jaké nesnádze, roztržky, ba i vojny z toho pochádzajú, nemožno opísať.

Medveďov chytajú Eskymáci zvláštnym spôsobom. Vezmú rybaciú kosť dve stopy dlhú a ohnúc jej oba konce, slabo jích spoja; ovinú ju kúskami tuku z tuleňa, dajú všetko vystydnúť a stvrduť. Ozbroja sa lukami, vyjdú na honbu. Keď uzrú medveďa, strielajú naň, aby ho poranili a podráždili. Keď tento zúriť počne a ženie sa k nim, hodia mu opísanú už kosť do cesty. Medveď nemôže odolať takému lákadlu a pažrave ho pohltuje. Tuk roztaje sa mu buď v tlame alebo v útrobach, rybacia kosť sa napne a trhá vniutornosti medveďove, ktorý skape buď vniutornými bolastami lebo zbraňami svojich nepriateľov.

Východno-indická logika. Tigri v Indii stali sa v posledných rokoch veľmi nebezpečnými tak, že vláda zvýšila odmenu z 25 na 50 rupií. Či ale toto zvýšenie bude mať žiaducného účinku, je otázka. Tamojší jedon dopisovateľ je opačného náhľadu a vypravuje túto rozmluvu, ktorú mal s domorodcom: „Či mnoho tygrov dostanete tohto roku?“ — „Len dvoch.“ — „Jako, vy ste vždy ulovil štyroch za rok.“ — „A, sahib, vľani som dostal 25 rupií za jedného tygra. tohto roku obdržím 50 rupií; môžem teda o dvoch tygrov mieň uloviť, abych svoju rodinu vyživil nohol a o viacej nestojím. Načo bych sa bez potreby vydával v nebezpečenstvo života?“

Petor Veľký po bitve u Poltavy bol tak dobrého rozmaru, jako nikdy. Keď mu priviedli švédskych väzňov, pýtal sa jich Petor: „Kde je môj brat Karol?“ I uchopil pohár s vínom, zvolal: „Na zdravie mojih majstrov v umení válečnom!“ Renschild dovolil si otázku, kto by boli ti, ktorým cár takú chválu vzdáva. „Vy panovia, vy švédski jenerálovia.“ „Dovolil ste si nevďačnosť, sire,“ zdvorile vyčítaval mu gróf, „že ste s učiteľmi svojimi tak zle naložil.“

Lafontaine býval často roztržitý. Stalo sa, že mu zomrel jeho milovaný priateľ, ktorého až do hrobu doprevádzal. Po niekoľkých dňoch šiel do bytu zosnulého, aby ho navštívil. Keď bol upozornený, že priateľ jeho

už zomrel, zlakol sa, no zпамätajúc sa zvolal: „Skutočne, veď som sám bol pri jeho pohrabe!“

Slovanské predmestie v Palerme. V Sicilii neboly slovanské osady. Zkade ta prišli? Bröching uvádza kraj a grófstvo: Sclafani = Sclavani = Slavany. Arabský spisovateľ Jakuta, ktorý žil roku 1230, menuje to predmestie: Hu Siglab. Siglab, Sagalib, Seklab nazývajú armenský a arabský spisovateľa Slovanov. Slovani sa zajiste z Dalmacie na Siciliu presťahovali.

„*Federatiunea*“ uvereňuje nasledujúci list matky Densussianovej: „Pane redaktore! Práve dozvedám sa, že môj syn Aron Densussian bol od panujúcich Maďarov v Maros-Vásarhely chytený, ponevác pozdvihol slovo za sväté záujmy svojho národa. Mój zomrelý manžel, Bisantin Densussian, bol r. 1848 o celý svoj majetok olúpený, od Maďarov k vozu priviazaný a tak odvedený na popravisko, kde avšak prozreteľnosť Božia a spravodlivosť jeho skutkov oslobodily ho podivným spôsobom. Mój prvorodený syn Benjamin, kniaz, bol r. 1848 s ozbrojeným sprievodom do Hátszegu odvedený a na ceste tým najväčším pohaneniam vystavený. V Hátszegu oslobodila ho od šibenice len Božia prozreteľnosť a spravodlivosť jeho veci. Druhý môj syn, Demsuský kniaz bol r. 1848 skrze ministra pred tlačový súd pohnaný, ale vyhnuť odsúdeniu, keď dokázal bezzákladnosť obžaloby. Mój tretí syn Aron, hodený je Maďarským vlastenectvom do žalára a čaká na súd. Odvolávam sa k Romanskému národu, nie aby môjho syna oslobodil, ale aby ho nasledoval, lebo som presvedčená, že keď ho aj Maďarský súd a Maďarské vlastenectvo odsúdi, oslobodí ho ten svätý súd, kde odmeňujú sa tí synovia národa, ktorí svedomité bojovali za jeho práva a za jeho svo-

bodu. — Mám ešte jedného syna, Mikuláša, advokáta v Brašove, a keď ma už prozreteľnosť Božia tak často trestala, so sopiatýma rukama prosím Pána Boha, aby ani on nevyhnuť pokračovaniu Maďarov, a potom nech zomrem, keď to dožijem. — *Žofia*, matka Densussianovcov.“

Zvláštne chůtky básnikov. O básnikoch rozpráva sa veľmi mnoho anekdót. *Lord Byron* písal „Don Juana“ v noci a síce pri vode a jalovcovej pálenke. Ráno vstával pozde. Keď sa naraňajkoval, čítal a potom sa trochu túlal spievajúc si pri tom nejakú oblúbenú ariu. Keď sa vykúpil, dal sa pristrojiť a šiel spievajúc do zahrady, kam mu sluhovia stoličku priniesť museli. Táto prechádzka trvala obyčajne dve až tri hodiny, na čo vrátil sa ku knihe do ložnice. Keď sa deň ochladil, sadnul na koňa a šiel ako výborný jazdec na prechádzku. Večer málo kedy vyšiel, sedel buď na balkóne, alebo čítal; v noci písal ďalej „Don Juana.“ Jeho oblúbeným čítaním byly cestopisy a dejepisné knihy, jeho miláčkami medzi spisovateľmi boli Bayle a Gibon; veľmi rád jezdil na loďke. Večer jedol mnoho a keď po večeri prišiel domov, napísal 60—80 riadkov, ktoré ráno poslal do tlačiarne. — *Dickens* najradšej písal ráno a to až do jednej po poludní. Nieky pracoval i viac a s namáhaním. Za mesiac napísal „The Chimes“, bol vraj ako kosť chudý. Musel do Italie, aby sa opäť zotavil. Keď zaoberal sa plánom nejakej poviedky, blúdeval osamelý, hľadajúc pokoja a nenajdúc ho. — *Bulver* píše obyčajne len tri hodiny denne, najviac ráno od 10 hodiny. Básnenie bolo mu vraj predtým obťažné; svoje diela odpisoval vraj i deväť ráz kým jich vydal — teraz však píše rýchle. O 3 hodine po poludní sa prechádza, potom sa kúpe, o šiestej jie a večer trávi ako mu napadne.

S číslom týmto rozposiela sa príloha „Povzání ku předplaceni na humoristický list PALEČEK.“

Predpláca sa u redakcie a administracie v Prievdzi (Privigye):

Celoročne na „Orla“ a „Slovesnosť“ 4 zl., polročne 2 zl., r. č. — Študujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia oba časopisy za 2 zl. „Orla“ a „Slovesnosť“ možno i osobitne obdržať a vtedy stojí „Orl“ 3 zl., „Slovesnosť“ 1 zl. — Oba časopisy vychádzajú ročne vo 12. sošitoch, 4—5 hárkov silných, každého mesiaca na štvorke. — Roč. II. a III. „Orla“ možno dostať po 3 zl., mládež po 2 zl.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky.** — Knihtlač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.